

Bir Milli Emniyet
Başmüfettişini
Tanıtıyoruz

BÜYÜK YOLSUZLUKLAR

TÜSTİA

Amerika, Yunanistan... Ve biz!

Türkiye çevresinde her gün biraz daha yoğunlaşan kırırdanmalar başlamıştır. Hellenizmin Kıbrıs ve Batı Anadolu üstündeki emperyalist dileklerinden sonra, belli merkezlerden tahrik edilen Ermenistan ve Kürdistan davası ortaya atılmıştır. Birbiri ardından gelen olayların birer tesadüf olduğunu söylemek güçtür. Türkiye Cumhuriyetinin çevresinde Sevr çöküntüsü sürelerinde dalgalanan arzuların kabardığını görüyoruz.

Bütün bunların karşısında kendini toparlamış bir Türkiyenin bulunduğunu söylemek çok zordur.

Koalisyon kabinesinin mensupları aklıbaşında olanları umutsuzluğa düşürecek lafazanlıkla, günlerini geçirmektedirler. İkide birde:

— **Milli menfaatlerimiz neyi gerektiriyorsa yapılacaktır...** cinsinden beylik demeçler verilmektedir. Bunun ötesinde Türkiyedeki Yunan uyruklular ve Patrikhane fişine yapılacak baskılardan medet umulmaktadır. Oysa bu çeşit tutumların Batıda nasıl karşılanacağı dünden bellidir. New York Times: .. «Bu, Kıbrıs meselesinde Yunanistan'ı müzakereye zorlamak çabasının bir kısmıdır. Şantajın kurbanı olmak durumuna düşenler, Kıbrıs fitilifiyla herhangi bir ilgileri olmayan ve Türkiyede yaşayan 6 bin Yunanlıdır. Patrikhane Türklerin elinde kıymetli bir rehinedir...» diye yazarak daha şimdiden vaziyet almıştır.

The Guardian ise şöyle yazmaktadır:

— «Türk hükümeti, geri kalan Yunan uyruklularını hudut dışı etmek için uygunsuz bir haftayı seçmiştir. Zira yalnız düşmanları değil, dostları da, Osmanlı seleflerinin bundan tam üç yüzyıl önce bütün Ermenileri hudut dışı etmek kararını bugünlerde hatırlamaktadırlar.»

Bu satırlar, Batı dünyasının Anglo - Amerikan kanadına ait fikirleri özetlemekle kalmıyor. Herkes bilmektedir ki Milli Misak dışında kalmış Rumlar, Ermeniler ve Kürtler Doğu Akdenizden Amerikaya uzanan örgütlenme içindedirler. Ermeni mitinglerinin Beyruttan Paris'e, ve Londra'dan New York'a kadar Batı kapitalizminin yoğunlaştığı kentlerde yapılması hareketin hangi merkezlerden tahrik edildiğini göstermeğe yeter. Hellenizmin de, Batı kapitalizminin Ortadoğuda Türkiyeyi tehdit eden temsilcisi olduğu kabul edilmiş bir hakikattir. Bizim gibi bağımsızlığımızı kapitalizmin emperyalizmine karşı savasarak kazanmış bir Türkiye için durumda sasilacak bir yenilik olmamalıdır. «Hasta Adam» ın yatağına uzanması Birinci Dünya Savası sonrasında Anadolu'ya gömüldüğümüz ve Ege Denizine döktüğümüz bütün emperyalist emellerin yeniden canlanmasına imkân yaratmıştır.

BİZ NE YAPIYORUZ?

Bütün bunları Türkiyenin başına sardırarak zamanın seçimi, Türkiyeyi Kıbrıs davasında dize getirmek için çalışanların nasıl püneli, örgütlü ve şurlu olduğunu göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğunun son günleri hortlatıl-

mıştır. Buna karşılık hükümetin aldığı veya almak istediği tedbirler nelerdir?

Bu konuda son günlerde üç karara varılmıştır:

1 — Plaza raporu reddedilmiştir.

2 — NATO Bakanlar Konseyinde Yunanistanla karşı karşıya gelinecektir.

3 — Bunun yanısıra Milli Güvenlik Konseyinin aldığı bir takım kararlar vardır. Gazetelerin yazdığına göre Milli savunmamız bakımından NATO dışında bir milli kuvvet teşkil edilecektir. Ve bunun için Bütçeye 250 milyon liralık ek ödenek konmuştur. Kıbrıs bühranı patlak verince inşasına başlanarak çıkarma gemilerimizin ilk partisi 10 Mayıs'ta denize indirilecektir. Gerektiği anda İrandan jet yakıtı sağlanması için tedbirler alınmıştır.

BUTON BUNLARIN ANLAMI?

Plaza raporunun reddedilmesi Türkiye hesabına bir puan değildir. NATO Bakanlar Konseyinde Yunanistanla karşı karşıya gelmesi bazı gazetelerimiz tarafından ikili müzakerelerin başlangıcı sayılmıştır ki bu da yanlıştır. NATO çerçevesinde üyelerin Bakanlar Konseyinde karşılaşmaları olağandır. Bu karşılaşmayı Kıbrıs davasında bir çözümleme yoluna sokmak için vasıta olarak kullanabileme şansı parlak görülüyor.

Bunların ötesindeki tedbirler ise Ankaranın hangi düşünce ortamında bulunduğunu tesbit etmek bakımından çok önemlidir.

NATO DIŞINDA BİR MİLLİ KUVVET TEŞKİLİ

Böyle bir milli kuvvete görülen lüzum Bütçe görüşmeleri sırasında Senatör Sami Küçük ve AP. li Senatör Atabey tarafından Büyük Millet Meclisine getirilmişti. Ordumuzun tümüyle NATO emrinde bulunmasından doğan kaygıları belirten küçük ve arkadaşları bazı kuvvetlerimizin NATO'dan çekilerek bir milli kuvvet teşkilini istemişlerdi. Buna karşılık Milli Savunma Bakanı Hasan Dincer'in cevabı şu oldu: — Böyle bir tedbire lüzum yoktur. Gerektiği anda kuvvetlerimizi NATO'dan çekebiliriz.

Bu cevabın üstünden çok geçmeden NATO dışında milli kuvvetin gereğini ileri sürmek ve Bütçeye 250 milyon lira koymak tam bir çelişme örneği değil midir?

Milli Savunma Bütçesi, Genel Bütçenin beşte birine ulaşmıştır. Yani 3 milyara yaklaşıktır. Bu arada 250 milyonluk bir ek ödenekle ayrı bir milli kuvvet teşkili düşünülmüyor. Ve Türkiye'nin savunma manzarası şöyle görünüyor:

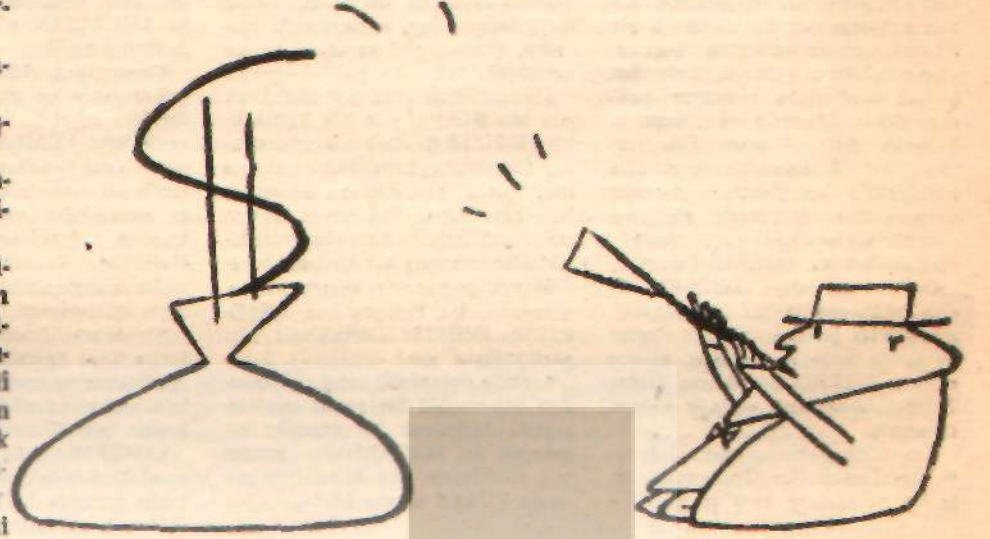
1 — NATO dışında bir milli kuvvet teşkili hazırlığı.

2 — NATO içinde ordumuzun tümü.

3 — NATO dışında ikili anlaşmalarla kurulmuş Amerikan askeri örgütleri.

Bu garip manzara içinde bir de şu gözlemlere mim koymak gerekir:

Gazete haberlerinden anlaşıldığına göre çıkarma gemileri inşasına Kıbrıs bühranı patlak verince

TOK.

başlanmıştır. Yani «Kanlı Noel» den bu yana... Ondan öncesinde uyumuşuz. Oysa Kıbrıs bühranının patlak vereceği çok önceden belliydi. ENOSIS'çilerin bugünlere hazırladıkları açıktı. Ama biz herhalde «Amerika bizi bizden iyi düşünür» hayaliyle yattık uyuduk; uyutulduk.

Bu uykudan uyandıığımız zaman gördük ki Amerika ve İngiltere Yunanistanı çıkarma gemileri ve muhriplerle donattığı halde 1945 den bu yana Türkiyeye bu yolda hiçbir yardımda bulunmamıştır. Kısacası Yunanistan bir Kıbrıs çıkarması için deniz kuvvetlerinde dostumuz Amerika tarafından donatılmış, Türkiye bu bakımdan uyutulmuştur.

Bunun yanısıra Kıbrıs adasının bir silâh deposu haline getirilmesinde birinci rolü Amerika'nın oynadığı resmen açıklanmış bulunuyor.

DURUM

Şimdi yukarıda çizdiğimiz milli savunma çerçevemizde Ankara kararlarına varmakta ve NATO'dan kuvvet çekeceğimize ek ödenekle NATO dışı milli kuvvet teşkiline gitmek isteniyor. Yeni bir masraf yüklenmek fedakârlığı Türkiyeye Kıbrıs davasında ne kazandıracaktır? ENOSIS isteyen Anglo-Amerikanları gücendirmemek için mi fedakârlık ediyoruz?

Bunun yanısıra gerektiği anda jet yakıtını İrandan sağlamak tedbiri de oldukça düşündürücüdür. Milli savunmamızı bütünüyle teslim ettiğimiz Amerikadan milli bir davamızda yardım görmeyip İran'a başvurmamız, içine düştüğümüz çaprazın mantıksızlığını ortaya koymaktadır.

—Amerikanın yedeğinden kurtulmamış bir Kıbrıs politikası bizi dalmaya çıkmazlara sürükleyecektir. Bu çıkmazlar hem sivil ve hem de askeri kesimlerde karşımıza çıkacaktır. İran Şahından jet yakıtı alarak mücadeleyi yürütmek... Ve dünya milletleri Kıbrıs'taki Anglo-Sakson üslerinin kaldırılmasını isterken NATO'ya ilişmemek için Bütçemize yeni külfet yüklemek...

Bu işaretler bir uyanışın işaretleri değildir.

Kıbrıs davasında olduğu gibi kalkınma davasında da karşımıza çıkanları iyi tanımalı ve bu teşhisin aydınlığında kararlara varmalıyız.

KİMDİR BUNLAR?

Bunlar kapitalizmin emperyalizmini temsil eden bütün örgütlerdir. Patrikhanedeki tutunuz, kapitalizmin Ortadoğudaki temsilcisi büyük mallı kurumlardır. Uçaklarımızın jet yakıtı vermiyen yabancı petrol şirketleridir, Türkiyeyi yarı-sömürge haline getirmiş yabancı şirketlerdir. Kökü dışarıda kuruluşlardır. Yeni sömürgecilik memleket içindeki ve dışındaki bütün kaleleridir.

Kırk yıldanberi Yunanistanı Doğu Akdenizde kendi çıkarlarının temsilcisi gibi gören Anglo-Amerikan emperyalizmi tıpkı Milli Mücadele yıllarında olduğu gibi Hellenizmi silâhlandırmaktadır. F-105 uçaklarından, çıkarma gemilerine ve en yeni araçlara kadar Kıbrıs davasında en işe yarayacak biçimde donatılan Yunanistana karşılık Türkiye on yıldanberi uyutulmuştur. Biz hâlâ uykudan uyanmamışız ve İran Şahından alacağımız petrolle ve kendi havuzlarımızda yaptırdığımız çıkarma gemileriyle kendimizi avutmaktayız. Yabancı petrol şirketlerinin bize kabul ettirdiği yüzde 35 pahalı fiyattan petrol alıp gemilerimizde yakarak Bütçemizi delik desik etmekte, ek ödeneklerle NATO dışı milli kuvvet yaratmağa çalışmaktayız.

Atatürk Türkiyesi için hazırlanmış büyük tuzakların karşısındayız. Milli bütünlüğümüzü tehdit eden kapitalist emperyalizmin dolaplarını birer birer halka anlatarak milli kurtuluşumuza giden yolu seçmekte birleşelim.

Bu yol, Atatürk bağımsızlığının yoludur!

Bu yol, kapitalist emperyalizmin ipoteklerinden kurtuluş yoludur.

Kıbrıs davasının çözümünü bu yolun üstündedir.

Ve iktisadi kalkınmanın gerçekleşmesi bu yolun sonundadır.

İlhan Selçuk

BİR MİLLİ EMNİYET BAŞ MÜFETTİŞİNİ TANITIYORUZ

Son günlerde kızıl kitap yayımlandı. Kitap, kapakta bakla kadar hafiflerle yazılmış «S.A.M.Em. Başmüfettişi» titri ile ilgi çekiyor. Kitabı açıyoruz: İki cümlelik bir önsöz var. Başmüfettiş burada, «Amerikalıların çıkarım, onlardan biriyiyle dostluğum, temasım yoktur» diyor. Meraklanıyor, hızla okumaya başlıyorsunuz. Görüyorsunuz ki SA. Başmüfettiş müthiş bir Amerikalı. Kıbrıs meselesinde Amerikan tutumunu, görülmemiş bir coşkunlukla savunuyor: «Kabahat de AMERİKA'nınmış. İstihlâ edin adayı, SOVYETLER size saldırırsa, biz de ona yükleniriz. NATO çökerse çöksün, Uçlucü savaş patlarsa patlasın. Altınış milyon AMERİKA'ya ötürse ötsün. Tekatizin hükümet yerinde kalsın, dememiş.

«Kabahat de AMERİKA'nınmış. İstihlâ edin adayı, SOVYETLER size saldırırsa, biz de ona yükleniriz. NATO çökerse çöksün, Uçlucü savaş patlarsa patlasın. Altınış milyon AMERİKA'ya ötürse ötsün. Tekatizin hükümet yerinde kalsın, dememiş.

CETİN ALTAN

Teknik bozukluk

Amerika'daki bir hapishane de bir idam mahkûmunun elektrikli sandalyenin bulunduğu infaz odasına sokmuşlar...

Ve bir vaveylâdır kopmuş. Beş dakika, on dakika, yirmi dakika, bir saat... Başırma devam ediyor.

Gardıyanlar, hapishane müdürü, müfettişler telaşlanmışlar:

— Nedir bu bağırtı, bu işin bu kadar uzun sürmemesi gerekir, diye cellâti çağırmışlar. Cellât:

— Efendim elektrik kesildi de bükümü mumla infaz ediyoruz, ondan, demiş.

Bizde de boyuna tökezlenip feryat figan yerlere kaplanmamızın asıl sebebi bu...

Her türlü cereyan kesik olduğu için, çaresiz, karanlıklar ortasında demokrasiyi mumla aramak zorunda kalıyoruz.

Nasıl bilir?

Süleyman Demirel demeye veriyor:

— Patrikhane Türkiye dışına çıkarılabilir. Buradaki «çıkartma»yı andık ama «bilir» pek kavrayamadık doğrusu...

Böyle dışışlarıyla ilgili konularda «bilmek» fiilini kullanma hakkımızı çoktan kaybettik çünkü...

Onun için yine eskisi gibi «bilir» yerine «kim bilir» demeye devam edelim.

Salamura yardımı

İstanbul'a arada sırada toz yağıyor. Bıldirdiklerine göre yüksek hava cereyanlarıyla Afrika'dan geliyormuş bu tozlar...

Bize kalırsa, Afrika'dan geldiğine göre, toz değil tuz olsun bunlar.

Syah kat'ının uyanan mî-

leteri, kendi meskenetimiz içinde kokmıyalım diye gönderiyor olmaları. Bir türlü deviremedik

28 Nisan 1960 gençliğinin copu, cibi ve tabancasından çok iyi tanıdığı Zeki Şahin, beş yıl on bir ay cezasında kaldıktan sonra affa uğrayacak dışarı çıktı.

Şimdi «Üç devir» diye bir kitap yazmayı düşünüyor. Aslında o üç değil bir tek «devir»di ama ne çare ki 27 Mayıs'ta dahi yerine tam olarak getiremedik bu emri.

Yanlış anlaşılmasın

Seçimler yaklaştıkça gazeteler kötüklerin hazırlanmakta olduğuna dair havadisler vermektedirler.

Burada kastedilen kötüklerin seçmen listelerinden ibaret olup, adaylarla hiç bir ilgisi bulunmadığı görülen lüzum üzerine İlan olunur.

Şaşırtmaca

Süleyman Demirel açıklaması:

— Menfaatimiz neyi ıcabettiriyorsa o yapılacak. Ancak burada Demirel'in Morrison firması müessesili olarak mı, A.P. Genel Başkanı olarak mı, yoksa, devlet adamı olarak mı konuşmakta olduğunu da belirtmesi gerektirdi.

Çünkü bir kişi üç ayrı milletveseyi birden temsil etti mi «menfaatimiz» derken hangisini kastettiğini insan anıyamıyor.

Nerde o kolaylık

Bölükbaşı koalisyonun ıleyişini gözden geçirmiş... Gölünce işlemediğini görürse üzülmesin... Ne yapacaksınız koalisyon dediğiniz Bölükbaşı değil ki her önüne gelen karşısına geçince rahat rahat işletebilirsiniz.

SA. Başmüfettişe göre, Amerikan aleyhtarlığına Menaces devrinde CHP başlamış. Fikri yaratıp yayan ise tabii, kömünistlermiş: «Bizdeki AMERİKAN aleyhtarlığı sâkit devirden başlar.

Kehanetleri hilâfına İktisaden çökmeince ve çökmedikçe sâkit İktidar, sebebi dolarda bulurdu muhalefet İktidarlardakilere nefretin, yani İktidara hursun nöbetlerinde bu makule saçmalara kolayca, pervasızlık ve sorumsuzlukla kapılıp, katılmışlardır daima Halkçılar. Politikacılarımızın, politika anlayışımızın zayıf ruhluluğunu gösteriyordu bu.»

Şimdi sıkı durunuz SA. Başmüfettiş. Sam Amca'ya pek fazla bağlandığımız ve onun kendi çıkarları için bizi sömürdüğü iddialarını da keskin bir cümleyle ezip geçiriyor: «AMERİKAN üssü, peyki, müstemlekesi olduğumuz söylendi, söylenip duruyor hâlâ.

Merak ediyorum, BİRLEŞİK CUMHURİYET'Te İttihak etmeye kalksak, o buna peki, der mi diye? Sanmıyorum. Samimi, akh başında kimse de sanmaz herhalde.»

«Amerikalılardan çıkarım yoktur» diyen Başmüfettişe göre, Amerika hürriyeti sevdiği için Türkiye'yi ve herkesi korurmuş: «Hürriyeti sevdiği için hür dünyayı da severek koruyor bugün. Hele AMERİKA'da bu başka türlü olamazdı ki...» Sonra Amerikan kapitalizmine büyük bir övgü geliyor: «Yarım patronu olabiliş bugünün işçisi. Bugünün patronu, meb'usu da yarım işçisi... Liberalizmin anayasasıdır bu haklar. Açık şansınızdır. Mezilyetleriniz kadar, size yönelmiştir kader. Ama biraz ötede de Başmüfettiş herkes okursa iyi olmaz diyor: «Herkes okursa kim hammal, çöpçü, reңçer olacak? Marks neden denemedi bir müddet işsizliği kendi nefsinde.»

Millî Emniyetçimize göre, kapitalizm özgürlüktür. Kapitalizm, özgürlük olduğu için de onun tenkidli suçtur: «Yakınlar ve soharlar MARKSIST'ler daima.

MARKSİZM'e çatmak mübah. Kapitalizm'i tenkit etmek neden suç diye.

Sebepten dolayı, Komünizmi yermek de, kapitalizmi yerdirmemek de hürriyetinin savunulmasıdır çünkü.

Karaborsacıya, muhtekire, nîfuz tüccarına, rüşvetçiye, mürtekiye saldırılmak yerine topyekûn özgür İktisada hücum etmenin tek ülküsü olmalıdır: KOMÜNİZM.»

Amerikadan fazla Amerikalı, kapitalistten fazla kapitalizm savunucusu SA. M. Em. Başmüfettişinin şimdi Atatürk devrimleri, Atatürk, 27 Mayıs ve CHP hakkındaki düşüncelerini görelim. Amerikalı ve kapitalizm hayranı Başmüfettiş, ilericilerin ve her ileri hareketin korkunç bir düşmanıdır! Hazretin, 27 Mayıs hareketi hakkındaki görüşü şudur: «Askeri bir darbe yapıyor. İlan edilen ön sebep, keyfi idareleridir sâhıkların. Karma bir İktidar getiriyor ordu.

Maznunlar yargılanırken bu tarafta başlıyor keyfi idare. Keyfi idareyi sürdürenler, keyfi idareyi yeriyorlar, demeye veriyor, nutuk çekiyor, hesap soruyorlar.

Nerede rastlanır Türkiyeden gayri böyle garaibe?»

Başmüfettişe göre, «saltanat yobazları çömezler» olmasa, Atatürk devrimleri Türkiye'yi komünizme götürecektmiş. Türkiye'yi saltanat yobazları kurtarmış: «İslah etmek yerine kapadık din okullarını. Derslerini de programlardan silerek Cumhuriyetin mâsum çocuklarını saltanat yobazlarının çömezlerine adadık. Bereket ki vardı o çömezler. Olmasalardı komünizmin ağzında dinsiz bir milletlik bugün.»

CHP içinde de inkılâp softaları ve komünistler varmış. Bun-

lar dikta peşindeymişler, ki bu da komünizmi demektir: «Atatürk alevi kalbimizde yanıyor, onu bir avuç din yobazı söndüremez ki, eğer sönmüşse yakamaz ki bu inkılâp yobazları diyoruz. Hani Paşa bunları partiden def etse ben bile oyumu Halkçılara veririm... Komünizme çattınca Halkçılar, hattâ hükümet (Kitap, CHP İktidarı zamanında kaleme alınmış) gocunmaya başladı artık. Felâket buradadır. Bu kitapta ben de bazan solcularla, Halkçıları karıştıyorsam yine sebep o metodik giriftiktir... Sağ, sola dengeleyelim derken, solun oyununa gelmekten, kucağına düşmekten korkmalı, bu kadim numaralardan vazgeçmeli def bence artık günün idaresi... Akıl hocaları bir katliamın zorunluğunu telkin ediyorlar şimdi halkçılara. Yirmi otuz bin gerici münvever ortadan kalkarsa rahatlarız, diyorlar.

Onlar da bu mezbaha edebiyatını Türkiye'nin hayatı demek olan ordusuna aşlamaya yelteniyorlar. Onu İttihadi terakkinin de daha aşağılarında bir hayanete düşürmek istiyorlar.»

Atatürk devrim, 27 Mayıs ve CHP düşmanı Amerikalı Başmüfettiş için komünist faaliyeti nedir? Hazret, bir cümlede bu düğümü çözmektedir: «Din, Şej sektör, aile disiplini, AMERİKA, Adalet Partisi başlıca nişan noktası bunların. Karakteristik bir komünizm faaliyeti yani.» Gazetelerde ilerici yazarların her gün yazdıkları fıkralar komünistlikler: «Mecliste muvafık, muhalif hiç bir meb'us sol peş-

riyat hakkında hesap sormuyor Adalet Bakanından. Bunların her fikraları bir suç oysa ki.

Savetlarımız etkiye mi? Yukarı, daha yukarı da mı öyle?»

141 ve 142'nin düzeltilmesini istemek komünistliktir: «Mahut yazarlar söz, yazı, fikir özgürlüğü babında zımbalamaya başladılar 141 ve 142'yi. Akabinde de Üniversitede, Mecliste aynı eğilimler tezahür etti. Planla, bir özetken yürüttüğünü hâlâ anlayıp, uyanmıyoruz bu işlerin.»

Brecht oynamak komünistliktir: «Sezuanın İyî İnsanları piyesinin protestosuna da saldırıyorlar. Brecht gibi Kırmızı Doğu Alman diktatörünün caizeleriyle beslenmiş, Stalinden nişan almış müseccel bir komünist savunuluyor.»

Peki bu komünistler nerededir? Her yerde: «Kalplerin, kafaların, vüdanların, midelerinin boşluklarına çöreklenmek üzere yılan gibi sessizce girmediği değil kalmadı komünizmin. Ordular, üniversiteler, basın, partiler, parlamentolar, fabrikalar ve her yer.»

İşte bir SA. M. Em. Başmüfettişinin —sanırım ki bu SA. şabak demektir— incileri. Bu şabak gibi düşünenler, belki Amerikalı çıkarlarını koruyabilirler, ama Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğini asla koruyamazlar. Bunun içindir ki, Millî Emniyetin İslah zorunluğunu bir de fa daha belirtmek amacıyla, SA. Başmüfettişin incilerini yayınladık. Millî Emniyet Teşkilâtı genç, kültürlü, bilgili, vatansever unsurlarla takviye edilmeli, fosiller temizlenmelidir.

Yolsuzluklar

Türkiye adına bir tüccarın Komünist Çin Heyetiyle pazarlığı

Geride bıraktığımız haftanın başında bağımsız Ankara Milletvekili Burhan Apaydın'ın Ticaret Bakanı Macit Zeren tarafından yazılı olarak cevaplandırılması istediği beş maddelik bir soru önergesi, Ticaret Bakanlığı ve bazı firmaları olukça kacırttı.

Gerçi Bakan Zeren önergenin verilmemesinin ertesinde, «bu soruları cevaplandırmak benim için çok kolaydır» dedi ama, Apaydın bu konuda gerekirse gensoruya kadar gideceğini söyleyerek, bir takım çevrelerin huzurunu iyice kağırdı.

toplantıya çağrılacağı ve bu toplantıda hangi konuların konuşulacağıydı. Toplantıda bulunanlardan döndü, birden çıkan bir flash yüzünden kısa bir an durakladılar ve resimlerini çeken fotoğrafçıya baktılar. Masanın başında, kendisi de eski bir gazeteci olduğu için olayı yadırgamamış. Sözlerine devam etti.

Lokantada AP grubunu hareket ettirmek için son kulis çalışmalarını yapan beş kişi, AP'nin Genel Başkanı Süleyman Demirel'in artık adları gizlenemez hale gelen muhalifleri Tahsin Demirel, Resat Özarda, Gökhan Evliyaoglu, Mustafa Kemal Erkovanlı ve İsmail Hakkı Yılmazoğlu'du. Mason düşmanlığı ile tanınmış bu beş AP milletvekilinin kaynatmaya çalıştıkları AP kazandıktan nasıl bir sonuç almak is-

Gökhan Evliyaoglu
Kulübü kızdırdı

tediklerini ise sonradan içlerinden biri şöyle izah etti: «Adalet Partisi halka, işçiye, köylüye ve küçük esnafa dayanarak kuvvetli bir parti olarak parlamentoya girmiştir. Ama sonradan bu parti süratle dayandığı halk yığınlarından koparak iş adamlarının ve büyük tüccarların kulübü haline gelmek yolunu tutmuştur. Halkın davaları unutulmuş, özellikle son koalisyon teacrübelerinde halkla pek de ilgili olmayan mutlu bir azınlığın menfaatleri kollanmaya başlanmıştır. Bu davranış, partiyi sonu binmez bir akıbete sürükleyebilir. Parti bugün dışardan idare edilir hale gelmiştir. Masonlar, eski DP'nin lakazana ve mahvolmasına yol açan esyamcılar ve çıkarıcılar parti yöneticileri üzerinde söz sahibi olmuşlardır. Millî menfaatler unutulmakta, tutulan parti politikası ile madenler gibi, petroler gibi yüzde yüz devletin elinde ve yönetiminde olması gereken yeraltı zenginliklerimiz yabancı kartel ve tröstlerin tasallu-tuna maruz bırakılmaktadır. Rakip partiler, özellikle CKMP ise, bizim parti olarak dayanmamız gereken işçi, köylü ve küçük esnaf kütlesini altımızdan çekip almak çabasındadır. Oysa Adalet Partisi mutlaka ve mutlaka bu fakir halk yığınlarına dayanmak zorundadır. İşte biz, Adalet Partisini bu yola sokmak çabasındayız. Azınlığız, kararsızız. Bu uğurda sonuna kadar mücadele edeceğiz. Gerekirse, bu uğurda partiden bile kovulmayı göze aldık, mücadelemizi yapacağız.»

Beşler AP içinde kazan kaidir. ma konusunda gerçekten kararlı görünüyorlardı. Kendilerini fikri yapı bakımından kendilerine yakın tanıtmış onbeş yirmi milletvekilinin daha da destekleyeceğini umuyorlardı. Hatta adlar sayıyorlardı. Sayılan kişilerin de böyle bir harekete katılması mümkün kütüdü. Zira, kazan kaidirler gerçekten bir belli ekolün ve zihniyetin mensuplarıydılar. Üstelik hemen hepsi de AP içindeki yeni yönetici ekibin çeşitli sebeplerle husumetini çekmişlerdi. Üstelik, gelecek seçimlerde bir daha meclise gelmelerine de Demirel ekibi-

nin asla inkâr vermeyeceğini biliyorlardı. Yani kader birlikleri vardı.

Haber ertesi gün Akşam gazetesinde «20 AP milletvekili Demirele baş kaldırdı» başlığıyla manşette çıktı. Çıkmasıyla da AP içinde bir dalgalanmadır başladı. Koalisyon ortağı Bölükbaşının çıkışlarından zaten fazlasıyla huzursuz olan Demirelin ise lilye canını sıktı. Geryi kuvvetini biliyor, parti içinde aldığı tertiplerle kolay kolay kendisine baş kaldırmayacağından emin bulunuyordu ama, bir yandan Bölükbaş'ın bir yandan da kendi partisinin bir grubunun ateşi arşın da kalmak da pek hoşuna gitmiyordu. AP yi tutan gazetelerde de haber bir bomba etkisi yarattı. AP bölünecek geleceğe ait bütün ümitleri suya mı düşecekti? Ertesi gün haberi veren Akşam gazetesine karşı bir hücumdur başladı. Bu arada, başkaldırması muhtemel AP ileri arasında adları kaydedilen Sinop Milletvekili Mustafa Kaptan ve Hasan Aksay zeli milletvekilleri de acele bir basın toplantısı yaparak haberi solcuların çıkardığını, kesin olarak böyle bir baş kaldırma ile ilişkileri olmadığını haberin kasıtlı yalan, uydurma ve komünist taktiği olduğunu açıkladılar. Yoksa AP içinde tam bir tesanüt vardı. AP içindeki, köylünün ve küçük esnafın değil, millet'in partisi idi. Süleyman Demirel ise saygı duydukları bir büyük devlet adamı idi. Ona karşı başkaldırma kimin haddineydi?

AP'nin çalım sever Genel Başkan yardımcılarında Yassıada Avukatı Talât Asal da acele bir demec verdi. AP içinde tam bir tesanüt vardı. AP kaya gibi dimdik ve sapasağlam duruyordu. Haberin aslı yoktu, faslı yoktu. Asaletin bu demecine irili ufaklı daha başka AP yöneticilerinin de demecleri eklendi. Ne var ki bunlardan hiç biri AP grubunun toplantıya çağrılması için bir önerge verildiği, bu önergede de parti yönetimiyle ilgili pek önemli tenkitlerin yer aldığı konusuna hiç dokunmadı. Herkes Akşam gazetesinin başlığa çıktığı 20 milletvekilinin rakamı üstünde duruyor, bunun 20 olmayıp şu veya bu ka-

Saadettin Bilgiç
Sahneye çıkacak mı?

dar milletvekiline ait bir iş olduğunu tartışmasını yapıyor, ama kimse için özine eğilmiyordu. Niçin bu hafta başında önerge Meclis Grubu başkanlık divanına verildi ve haberin AP yi yıkma için uydurulmuş bir balon olmadığı ortaya çıktı. Demirel, Özarda, Evliyaoglu, Erkovanlı tarafından imzalanan önergenin Özarda tarafından Grup Başkanlığına verilmesinden sonra Grup Yönetim Kurulu acele bir toplantı yaptı. Önergeye açıklık kazandırılması için, önergede imzaları bulunan milletvekillerini de toplantıya çağırıldı, ama bunlar gelmediler. Grup Yönetim Kurulu da bunun üzerine, önergeyi bir mektup olarak kabul etmeye meykettiler ve buna bütünlük de hastalığı etmenin tehlikesinden çekindikinden konuyu Salı günü grup toplantısında başkanlık sunuşu olarak getirmeyi uygun buldu.

AP grubu, salı günü, Evliyaoglu'nun 7 maddelik önergesiyle dördü önergeyi reddetti. AP'li başında Evliyaoglu'na hücumlar başladı: Partiyi «Tüccarlar Kulübü» sayan Evliyaoglu, Çetin Altan ve Bülent Ecevit ağzıyla konuşuyordu. Grubu, düne kadar Evliyaoglu ile işbirliği yapan Mc. Carthy'yi Pehlivanoglu, Ordudaylığını kaybetmemek gayretiyle, Evliyaoglu'nu komünistlerin aleli olmakla suçladı.

Yassıadahlının partiyi perde arkasından yönettiği yolundaki iddiaları cevaplandırarak AP sözcüsü Turhan Bilgin ise, sadece gazeteci olan Yassıadahlının partiyi yönetmesi olduğunu açıkladı ve «Bunlar meslekleri icabı partiyi temas ederler» dedi.

Başkaldırmanın sonucu ne olacaktır? AP'nin milyonları savunuca başı ve gövdesi arasında tam bir terslik vardır. Bu terslik yavaş yavaş rahatsızlık yaratmaktadır. Ayrıca Bilgiç'in kenara itilmesi ve masonluk, Amerikancılık söylentileri, AP kütlesinin kulaklarına kar suyu kaçırmıştır. Rahatsızlık genişleyecek midir? Yok-

Süleyman Demirel
Araba yokuşa sardı

sa parti dayanışması ve pek yakındaki iktidar hayali «Beşlerin yalnız kalmasına mı yol açacaktır? Görünüşe göre, hareket, Beşlerin yaratmaya çalıştıkları akımin tabii lideri Saadettin Bilgiç tarafından benimsenmedikçe genişleme istidadı göstermeyecek gibidir. Bilgiç'in ise hareket genişlemeden herhangi bir adım atması beklenemez. Ne var ki mesele, şimdi geçirilirse bile AP'nin başı ve gövdesi arasında açık bir terslik vardır, bu terslik eninde sonunda kendini hissettirecektir. AP deki başkaldırma, koalisyonun «siyan halinde bulunan Bölükbaşının durumu ile birleşince, hükümet çoğunluğunun tehlikeli bir şekilde daralması endişesini

doğurdu. MP Grubu, Apaydın'ın gensoru önergesine beyaz oyu vereceğini açıklayarak ortaklarını güç duruma bırakmaya niyetli bulunduğunu belirtti. CHP ise, hükümetin ilk fırsatta devirmeye niyetli intibahı vermektedir. CHP, adam kazanmak, ya da MP dışındaki partilerden birini koalisyondaya sırtmak çabası içindedir. Bu ortamda AP içinde 10-15 kişilik bir muhalefet dahi önemli sonuçlar doğurabilecektir. Yalnız unutmamak gerekir ki, bir hükümet buhranı, AP liderlerinin bir daha altından kalkamayacakları büyük bir fiyaskodur. AP yöneticileri böyle bir fiyaskoyu önlemek için her türlü tåvizi vermeye hazırdırlar.

27 Mayıs'tan sonra sevinç gösterileri
O günleri unutanlar var!

28 NİSAN

Daha beş yıl önceydi, bir Tahkikat Komisyonu Başkanı Ahmet Hamdi Sancar vardı. Parti faaliyetlerini bir emirnameyle durdurur, gazeteleri kapatır, matbaaları basar, istediğini hapse yolları. Sonra 27 Mayıs geldi. Tahkikat Komisyonu Başkanı idama mahkûm oldu. Cezası müebbetle çevrildi, sonra da kurtuldu. Hazret, şimdi bir tahkikat komisyonu edasıyla vazalar yazıyor! Hazrete göre Millî Birlik yönetimi, komünist rejimlere benzer bir azınlık diktatörlüğüdür: «... Özellikle komünist idarelerde halk, ihbar ve iftira edenler ile edillerden ibaret bir topluluk hâlini alır. Azınlık diktatörlüklerinde bu korkunç silâh, millet çoğunluğunun karşısına bütün dehşeti ve vahşetiyle dikilir. Azınlığın eksikleri, kusurları ve suçları bu silâhla karşılanmaya ve kapatılmaya gayret olunur.»

Başyazarlığa başlayan başka bir Tahkikat Komisyonu üyesi ise — Bahadır Dülger —, Köy Enstitülerini komünistlikle suçlamakta, TIP hakkında tahkikat istemektedir.

Bu iki olay 28 Nisanın beşinci yılında Türkiye'nin manzarasını göstermeye yeter.

27 Mayıs öncesinin geri geldiğini sananlar, 28 Nisan 1960'ı yarıtan Türk Gençliğinin 28 Nisan 1965 bildirilerini dikkatle okumalıdır. Millî Türk Talebe Birliği Genel Başkanı Aydın Velioglu şöyle demektedir:

«Büyük Türk Uslu,
İç ve dış düşmanlara karşı, milletle hak ve özgürlüğünü önümü pahasına sayan Türk yüksek öğrenim gençliği, bundan beş yıl önce bugün, amansız bir savaş içinde bulunuyordu.
Karanlık emelleri uğruna, mem-

leketli menfaat kamplarına bölen o devrin iktidarı, her türlü millet mes'uliyetini unutarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını çiğnemiş, Ünversite dokusuzlaştırılmış ihlâl etmiş, basın mensuplarını hapishanelere tıkamış ve devlet radyosunu özel çıkarlarına yayın organı hâline sokmuştu.

Bugün, o devrin karanlık amalarını yaşarken mücadelemiz sona ermemiş, bu sefer de karşımıza halkı politika atraksiyonları ile sömürsün büyük sermaye tröstleri, din silensarları ve toprak ağaları çıkmıştır.

Memleketin millî servetini yabancılarla işbirliği yapmak suretiyle paylaşan, halkın iktisadî, sosyal ve kültürel egemenliğine karşı koyanların 28 Nisan 1960 Türkiye'nden ibret almaları lazımdır. Aket halde, Türk gençliği Atatürk'ün istediği mânadaki direnişini kullanacaktır.»

Bildiride, Türk Yüksek Öğrenim gençliği olarak 1965 Türkiye'nden beklenenler sıralanıyor. İsteklerden bazıları şunlardır:

Dış politikada, (ekonomik, kültürel, siyasî ve askerî) alanda mutlak bir bağımsızlık.
Yerli ve yabancı büyük sermayelerin ve toprak ağalarının halkı sömürmesinin kesin şekilde önlenmesi.

Eğitim yerinde iş, iş yerinde eğitim sisteminin devletin kontrolünde olarak uygulanması.

Bilimsel güvenliğimizi tehdit eden ve Lozan anlaşmasına aykırı kurulan Türkiye'de mevcut yabancı yüksek okulların kapatılması.

TMTF Genel Başkanı Ahmet Gürüz Ketenci, Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı Genel Başkanı Erol Unal, İstanbul Teknik Ünversitesi Talebe Birliği Başkanı

EMPERYALIZMI

TANIYALIM...

Yabancı sermaye ile neden kalkınma olmaz?

Cıvı iktisatçılarımız da, yabancı sermaye meselesini, iki eşit devlet arasındaki basit bir ticaret alış - veriş şeklinde görme eğilimindedirler. Bunun içindir ki, yabancı sermayeye dayanan bir kalkınma politikasının bir bütün olarak bilançosunu yapmak ve yabancı sermayeyi bu bütün içinde değerlendirmek ihtiyacını duymazlar. Halbuki yabancı sermaye çağımızda, emperyalist politikaların belli başlı araçlarından biridir. Emperyalist olanın ucundaki yem, yabancı sermayedir. Olayı yok sayıp, sadece oltanın ucundaki yem görmek, büyük yanlışlara yol açmaktadır.

Tekelci kapitalizmin ayrılmaz bir özelliğini teşkil eden emperyalizm, bugün eskisi kadar kuvvetli değildir. Dünya kapitalist sistemi, güçlü bir komünist blokun ortaya çıkması ve millî kurtuluş savaşı yapan ülkelerden bir kısmının sosyalist sistemden kopması dolayısıyla zayıflamıştır. Sömürge imperatorlukların yıkılması ve hemen bütün ülkelerin siyasi bağımsızlıklarına kavuşması, emperyalizmi, ekonomik ve politik egemenliğini «yeni sömürgecilik» denilen dolaylı yollardan sürdürmeye zorlamıştır.

Tekelci kapitalizm, içeride de yeni özellikler kazanmıştır. Tekeller, kendileri yararına büyük devlet harcamaları ve müdahaleleri olmazsa kapitalist sistemin, ekonomik krizlerden kurtulmamacasına anlamışlardır.

Dünya kapitalist sisteminin şu veya bu tekelin kısa vadeli politikalarını güden devlet desteği ile korunamayacağı, tekellerin bir bütün olarak ve uzun vadeli çıkarlarını gözeterek devlet desteğine ihtiyaç olduğunu görmüşlerdir. Böylece devlet ve tekellerin iç içe bulunduğu, tekelci devlet kapitalizmi ortaya çıkmıştır. Devlet gücüyle tekellerin gücünün birleşmesi, tekellere rağmen değil, tekellerin zorlamasıyla vuku bulmuştur. Dün olduğu gibi bugün de gerçek, tekellerin ve mali oligarşinin egemenliğidir.

Tekelci devlet kapitalizmi de, iç ekonomik gelişmeleri, başta az gelişmiş ülkeler olmak üzere, başka ülkelerin zararına «arak çözme» eğilimindedir. Dış pazarların ele geçirilmesi ve korunması, ham madde ve kârlı sermaye ihracı alanlarının elde tutulması tekelci kapitalizmin değişmiş özelliklerindedir. Emperyalist devletler, ekonomik çıkarların dışında da, az gelişmiş ülkelerde askerî ve stratejik nedenlerle ilgilenmektedirler. Bu ülkelerin bir kısmı, komünist sistemin genişlemesini önlemek ve az gelişmiş ülkeleri dünya kapitalist sisteminin içinde, gerekirse silâh zoruyla, tutmak için askerî üsler haline getirilmişlerdir. Türkiye de bu ülkelerden biridir. Walter Lippman, Amerika'nın Türkiye'ye olan ilgisini 1 Nisan 1947 tarihli New York Herald Tribune'de şöyle açıklamaktadır:

«Türkiye ve Yunanistan gerçekten yarıadana muhtaç oldukları ya da demokratik model teşkil ettikleri için seçmedik. Bu ülkeleri, Sovyetler Birliği'nin kalbine ve Karadenize açılan stratejik kapılar olduğu için seçtik.»

Emperyalizmin bir iki kelimeyle özetlemeye çalıştığımız bu özelliklerini, şimdi örnekleriyle görelim. Örnek olarak esas itibarıyla Güney Amerika'yı seçtik. Buna sebep, Güney Amerika'nın da Türkiye gibi, Amerikan emperyalizminin baskısı altında bulunması ve oraya Türkiye'den farklı şekilde, çok büyük miktarda sermaye yatırılmış olmasıdır. Güney Amerika ülkeleri ayrıca, çok zengin tabii kaynaklara sahiptir. ve siyasi bağımsızlıklarını 150 yıl kadar önce kazanmışlardır.

Böl Amerikan sermayesine ve çok büyük zenginliklere rağmen, bu siyasi bakımdan bağımsız ülkeler açık, sefalet ve işsizlik içinde çırpınmaktadırlar. Neden? Kalkınma

Doğan Avcıoğlu

sını Amerikan emperyalizminden bekleyen Türkiye'nin, bugünkünden çok daha fazla Amerikan sermayesi gelse de neden kalkınmayacağına cevabını bu soru vermektedir. Amerika, 6 milyon nüfuslu ufak Küba'ya 1 milyar dolar sermaye yatırmıştı. Miami'nin devamı olan Küba, Amerika'nın milyonların yüz milyonlar aktığı bir turizm cenneti idi. Şeker üretiminde dünya birincisiydi. Zengin nikel, demir, kobalt madenlerine sahipti. Bu geniş imkânlarla Küba'nın çoktan kalkınmış olması gerekmez miydi? Halbuki Küba, açık, sefalet ve fuhuş memleketi olarak kalmıştır. Bu durum karşısında Kennedy bile «Sömürge egemenliği altındaki ülkeler daha Küba kadar sömürülmemişlerdir. Castro hareketini biz yarattık» demiştir.

Şimdi Güney Amerika'nın, daha doğrusu emperyalizmin boyunduruğu altındaki bütün yarı sömürge ülkelerin dramını daha yakından görelim:

KUZEY AMERİKA'DAN DAHA ZENGİN...

«Açlığın Jeopolitiği» adlı kitabıyla ün yapan Jousé de Castro, Güney Amerika'yı şöyle anlatıyor: «Latın Amerika arazisi 23 milyon kilometrekaredir. Nüfus 220 milyondur. Yeryüzünde meskün toprakların yüzde 16'sı dünya nüfusunun ise yüzde 7'si Güney Amerika'ya düşmektedir. Bu geniş bölgede 20 bağımsız devlet ile birkaç sömürge vardır. Bölge muazzam petrol kaynaklarına ve her türlü madene sahiptir. Ekilebilir toprak potansiyeli çok büyüktür. Latın Amerika, Kuzey Amerika'dan daha geniş ve daha zengindir. Fakat bölge, sosyal ve ekonomik bakımdan geridir. Az gelişmişliğin özelliklerini taşıyor. Adam başına gelir düşüktür, zenginlikler çok kötü dağılmıştır, ölüm ve doğum oranları yüksektir. Okuma - yazma bilmeyenlerin oranı yüzde 20'dir bulacağı hastalıklar fazladır, nüfusun üçte ikisini kapsayan genel bir açlık vardır. Adam başına gelir 350 dolardır (Türkiye'de 220 dolar), fakat kıt'anın zenginliklerinin yüzde 80'i nüfusun yüzde 10'unun tekelindedir. Geri kalan yüzde 90, sızra yakın bir gelirle yaşamaktadır»

Brezilya'da, nüfusun yüzde 2'si toprakların yüzde 50'sine, Venezuela'da yüzde 3 toprakların yüzde 90'ına sahiptir. Tarımda feodal sistem sürmekte, köylülerin çoğu yarı köle durumunda bulunmaktadır.»

Amerikan ekonomisinin ham madde ve gıda maddeleri ihtiyacının büyük kısmını Güney Amerika sağlamaktadır. Nitratın yüzde 99'u, kükürtün yüzde 90'ı bakırın yüzde 62'si, demir cevherinin yüzde 88'i, petrolün yüzde 50'si, yünün yüzde 48'i Güney Amerika'dan gelir. Amerika'nın ihtiyaçlarını muhtemelen yüzde 100, kahvede yüzde 95, çekerde yüzde 76, kakao'da yüzde 40 oranında Güney Amerika karşılar.

AMERİKAN TEKELLERİNİN ÇİPİLİĞİ

Güney Amerika ülkeleri hukuk açısından bağımsızdır. Fakat, gıvası bağımsızlık şekilden ibarettir. Amerikan tekelleri, kıt'ayı bir yarı sömürge haline getirmişlerdir.

Güney Amerika halklarının sömürülmesinde en önemli rolü, direkt yatırımlar, ya da borç verme şeklindeki sermaye ihracı teşkil eder. Bölgede, Amerikan tekellerinin yatırdığı sermaye, 1959'da 8.73 milyar dolardan ibarettir.

Amerikan sermayesi, Orta Doğu ve Türkiye'de olduğu gibi, sadece madenlere ve petrole yatırım yapmakla yetinmemektedir. İmalat sanayinde de geniş yatırımlara girişmişlerdir. Ucuz işgücü, ucuz ve çıkart-

ması kolay ham madde, 99 yıllık imtiyazların elde edilmesindeki kolaylık ve emniyet Amerikan tekellerini, bölgede yerleşmeye itmiştir. Diğer nedenler de, tekelin kıt'ada yerleşmeye zorlamaktadır: 1930 Buhranı ve İkinci Dünya Savaşından yararlanarak Güney Amerika ülkeleri az gelişmiş bir millî sanayi kurmayı başarmışlardır. Hükümetler, Kuzey Amerika tekellerinin baskısına rağmen, yerli sanayi burjuvazisini zaman zaman yüksek gümrük resimleriyle koruma zorunda kalmaktadırlar. Halk arasında, antiemperyalist akım güçlüdür. Amerikan malına boykot etme ve yerli malı satın alma kampanyalarına sık sık rastlanır. Bu eğilimler, Kuzey tekellerini Güneye yerleşmeye zorlamıştır. Bugün Türkiye'de Shell ve Mobil şirketlerinin «Türk petrolünün en büyük kısmını biz satıyoruz» kampanyalarına benzer şekilde, Kuzeyli tekeller Güney Amerikalı gözükmeyi çıkarlarına uygun bulmuşlardır. Yabancı teşebbüsler, Güney Amerika ülkelerinin millî sembollerini benimseyerek ve millî kurumların uygun isimlerini taşıyarak ortaya çıkmışlardır. Meselâ Meksika'da Amerikan Tabacco Co. tröstünün şubesi, Meksika arması olan El Agulla (Kartal) ismini taşır.

Kuzeyli imalat sanayii, bölgede stratejik noktalara yerleşmiştir. Yerleşmede, birçok ülkenin ihtiyacını en ucuz şekilde karşılamaya önem verilmiştir. Meselâ Westinghouse Electric Co., Meksika Elektrik Sanayii adı altında Meksika'ya yerleşmiştir, Orta Amerika ülkelerinin ihtiyaçları buradan karşılanır.

Demek ki, Amerikan tekelleri, Türkiye'den fazla olarak bölgede ciddi sınıflı yatırımlara da girişmişlerdir. Böylece, Amerikan sermayesini övmekle görevli birçok profesör ve gazeteciye, Amerikan teşebbüslerinin memleketin ekonomik kalkınmasını hızlandırdığı ve hayat seviyesini yükselttiği hususunda konuşma fırsatı sağlanmıştır. Ne var ki, Kuzeyli tekellerin faaliyetleri, halka değil, sadece çekellere yararlı olmaktadır. Üstelik yabancı teşebbüsler, yerli sanayinin gelişmesini hızlandırmak şöyle dursun, mevcut olanların yıkılmasına yol açmaktadır. Amerikan imalatçıları birçok halde, büyük sermaye güçlerine dayanarak maliyet fiyatlarının altında satışlara girişmişler, yerli rakiplerini böylece tasfiye ettikten sonra, fiyatlarını yükseltmişlerdir. Bazı halde, uzun süreli kredili satışlar, yerli rakipleri yıkıma yetmektedir. Westinghouse Electric'in Kartal isimli şubesi bu yoldan elektrik malzemesi imal eden yerli rakiplerini yıkmıştır.

Yerli sanayii yıkmanın çok daha kaba usulleri de vardır. Tröstler, katiller arasındaki milletlerarası anlaşmalara dayanarak, yerli sanayii ham maddesiz bırakmışlar ve kapanmaya zorlamışlardır. Güney Amerika'da Amerikan Can Co. ile Continental Can Co. adlı iki büyük tröstün şubeleri, teneke ihtimali önlüyerek, yerli konserve firmalarını iflâs ettirmişlerdir. Guatemala'da hükümetler devirmekle ilgili muz tröstü United Fruit Co. ise, daha enerjik metodlarla, Orta Amerika'da muz satış tekelini sağlamıştır: United Fruit, rakiplerinin muzlarını taşıyan gemilerin soğuk hava tertibatını ajanlarına bozdurarak muzları çürütmüş ve bu kayba dayanacak mallı güçten yoksun rakip firmaları iflâsa zorlamıştır. Demek ki, tekeller, sadece teknik üstünlükleri sayesinde değil, aralarındaki ittifaklar, para gücü ve gangster metodlarıyla yerli sanayii yıkımlarını yapmıştır. (Türkiye'nin de sanayileşmesini Hükümetçe desteklenen Amerikan tekelleri bal-talamışlardır. Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde Amerikalıların yapabilecekleri yardımlar hususunda ilk raporu hazırlayan Menderes'in şahsi dostu Thornburg, Karabük Çelik tesislerinin tasfiyesini istemiş, küçük ve hafif sanayi ile yetinilmesini ileri sürmüştür. Türk Hükümetleri Kara-

Mobil

- 1 Türk Hem Petrolü İstihsal Etmekte.
- 2 Türk Hem Petrolünden Üretilen Akaryakıtın EN ÇOGUNU Satmaktadır

Mobil

10 YILDIR TÜRK HALKINI VE EKONOMİYİ KURTULDURMUŞTUR

YABANCI ŞİRKETİN TÜRKÇÜLÜK

Yıllardır Türk petrolü bulmuş Mobil ve Shell, birdenbire Türk kesildiler! Gazetelere yağdıran birbirlerini yalanlıyarak en çok söylemektedirler. Mobil'in sloganından üretilen akaryakıtın en çok in sloganı ise şu: «En çok Türk tunda.»

bük'ü kapatmamışlarsa da Çelik sanayinin geliştirilmesini, son zamanlara kadar ihmal etmişlerdir. Türkiye, yılda 70-80 milyon dolar tururunda çelik ithal etmek zorunda kalmıştır. Fakir bir ülkenin çelik ithal ederek sanayileşmesi hayaldir. Bundan başka otomobil ve traktör montaj tesisleri, bu sanayilerin Türkiye'de kurulmasını engellemiştir. Hindistan, Sovyetler Birliği çelik tesisleri kurularak bu engel aşmıştır. Sovyet rekabeti üzerine, Batılı tekeller de Hindistan'da çelik tesisleri kurmaya başlamışlardır. Fakat bu rekabet, Hindistan'ın tarafsızlık politikası izlemesi sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.)

EKONOMİK KRALLIKLAR

Güney Amerika'da yabancı tekeller, birçok halde tek sanayi kolu ile ilgilenmekle kalmamışlar, bütün ekonominin kontrolüne yönelmişlerdir. Meselâ United Fruit sadece muz üretimi ve ihracı ile yetinmemiş, Guatemala, Nikaragua ve Honduras ekonomilerine el koymuştur. Demiryolları liman tesisleri, gemiler, radyo şehirlerdeki en büyük binalar United Fruit'e aittir. Bu ülkelerde sanayi mamülleri ithalatını, United Fruit'in fiyalleri yapar. Kumpanya en ufak kârı başkalarına kapırmamak için tekstil ve gıda sanayileri dahil kurmuştur. Venezuelaya iki büyük petrol şirketiyle büyük çelik tröstü United States Steel Co. hâkimdir. Peru, iki bakır kumpanyasının elindedir. Bir Peru dergisinde durum şöyle belirtilmektedir: «İhracat ve ithalâtımızı Amerikan tekelleri kontrol altında tutarlar. Fiyatları ve kredi şartlarını onlar tesbit eder. Bankaları yoluyla, ticaret ve sanayimizi kontrol ederler, iç işlerimize karşınlar. Hükümetimiz, fiilen yabancı kumpanyaların egemenliği altındadır.» Meksika'da, bütün tröstü ekim işi ile ilgilenmediği halde bütün plüta üretimini elinde tutar. Tröstün kurduğu mali bir şirket, ekileye sağladığı araçlar karşılığında mahsul, istediği fiyat üzerinden el koyar. Anderson and Clayton şirketi de pamuk üretiminde aynı duruma sahiptir.

Amerikan tröstüleri bu egemen durumları sayesinde, muazzam kârlar sağlıyorlar. Tröstler, 1959 kârlarını 777 milyon dolar göstermişlerdir. Bazı Amerikan iktisatçılarına göre, bu miktar, gerçek kârların sadece bir kısmıdır. Amerikan iktisatçısı Victor

EN ÇOK TÜRK HAM PETROLÜ SHELL AKARYAKITINDA

KALKINMA YOLUNDA TÜRKİYE'NİN YANINDA

TEKELLERDE YARIŞI!..

... bulduklarını da işletmeyen ham petrolünün savunucusu...
... Türk petrolü biz satarsız de...
... «Mobil, Türk ham petro...
... ocuğunu satmaktadır». Shell...
... ham petrolü Shell akaryakı...

Perlo, 1959 yılında direkt yatırım kârlarının 1 milyar 250 milyon dolara ulaştığını hesaplamıştır. 1950-59 devresi kâr transferleri, 6,2 milyar dolara ulaşmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki devrede, dışarıdaki Amerikan sermayesinin sağladığı kâr 38,9 milyar dolardır. Bu kârın 22,7 milyar doları az

gelişmiş ülkelerden gelmiştir. Halbuki az gelişmiş ülkelere yatırılmış Amerikan sermayesi 12,4 milyar dolardan ibarettir. Demek ki, bir sermaye ithali değil, sermaye kaybı bahis konusudur.

Tekellerin, Güney Amerika'da sağladığı kârlar, Kuzeye nazaran çok yüksektir. General Motors Kuzeyde yüzde 25, Güneyde yüzde 80 oranında kâr sağlamaktadır. Firestone Rubber'in Güneydeki kârları, Anavatanındaki 4 katıdır. United Fruit, 20 yılda, getirdiği sermayenin 15 katını götürmüştür. Orta Amerika'daki demiryolu şirketi 1904-53 döneminde 28,2 milyon dolar yatırım yapmış, fakat aynı dönemde 97 milyon dolar kâr transfer etmiştir. Şilili ekonomist Alberto Baltra'nın hesaplarına göre, Amerikan bakır tekelleri son 30 yılda 2 milyar dolar net kâr sağlamışlardır. Bu miktar, yatırılan sermayenin üç katıdır. Sermayenin kârlar yoluyla dışarıya akışı, bölgede sermayenin birikimini ve sanayileşmeyi geniş ölçüde engellemektedir. (Türkiye'de de yabancı şirketlerin kârları yüzde yüzün üstündedir. Patent hakları ve yüksek fiyatla değerlendirdikleri aynı sermaye sayılmazsa, 1951-63 döneminde yabancı şirketlerin Türkiye'ye döviz olarak getirdikleri sermaye 39 milyon lira'dır. Transferler ise 124 milyon lirayı bulmaktadır.)

A.B.D. KREDİLERİNİN İÇYUZU

İkinci bir sömürme yolu, tekellerin ve devletin sağladığı kredilerdir. Krediler, faiz elde etmekten çok, tekellere yüksek fiyatla pazar hazırlamak için kullanılır. Tekelci devlet kapitalizminin özelliği, daha önce de belirttiğimiz üzere, devlet ve tekellerin bir cins füsyonudur. Devletin geniş iç ve dış harcamaları, tekellerin «Hazineye çalışmalarını» sağlayarak, onlara emniyet ve yüksek kârlı pazar hazırlar. Devlet ayrıca dış kredileri, yabancı ülkeler hükümetlerinden tekeller yararına tãvizler koparmak için kullanır.

Herşeyden önce, devlet kredileri, Amerikan malları ithal etmek şartına bağlanmıştır. Bu malların fiyatları, dünya fiyatlarının, hatta Amerikan fiyatlarının hayli üstündedir. Harpten sonra, Amerikan tekelleri Güney'de, Amerikan fiyatlarının yüzde 200 üstünde fiyat uygulamışlardır. 14.1.1948 tarihli New York Times, U.S. Steel Co. ve Bethlehem Steel Co. gibi çelik tröstlerinin çelik fiyatları Amerika'da 100 doların altında olduğu halde, Güney Amerika'ya tonu 300 dolara çelik sattıklarını yazmaktadır. (Türkiye'de de Ereğli - Çelik örneği ortadadır. Ereğli - Çelik ithalatını yarı fiyata gerçekleştirmek mümkündür. Nitekim Ereğli - Çelik kredi anlaşmasını imzalamak üzere Washington'a giden bir iş adamımız General Electric firmasının yüzde 25 ucuz fiyatla işe talip olduğunu görmüştür. İş adamımıza hatırlatılmıştır ki, Amerikan kredisi için ancak Koppers'e verilmesi şartıyla sağ-

lanabilir. Bunu üzerine iş adamımız yüzde 25 yüksek fiyatı kabullenmek zorunda kalmıştır.)

Bugün de Amerikan Hükümetinin verdiği kredilerle sağlanan mallar Amerikan fiyatlarının yüzde 20-30 üstündedir, kredi anlaşmalarında hemen daima malın Amerikan gemileriyle taşınacağı, Amerikan şirketlerine sigorta ettirileceği ve banka muamelelerinin Amerikan şirketlerine yaptırılacağı yazılmıştır. Amerikan İktisatçılarınun hesapları, banka, sigorta, nakliye giderlerinin verilen kredi miktarının yüzde 20-25'ine ulaştığını göstermektedir. Buna yüzde 20-30 arasındaki fiyat yüksekliği de eklenince, sağlanan kredinin yarısının daha başında geri alındığı ortaya çıkmaktadır. 50 milyon dolarlık kredi ile ancak 25 milyon dolar değerinde mal alınabilmektedir.

Mesele, mal sömürme ile bitmemektedir. Kredi anlaşmaları tam bir ekonomik kapitülasyon sayılabilecek şartlar ihtiva etmektedir:

1. Kredi alan ülkeler, kapitalist gelişme yolunu seçmek ve yerli, yabancı özel teşebbüsü geliştirmek zorundadırlar. Yabancı sermayeyi devletleştiren ülkelere yardım kesilmesin diye, Ziraat Bankasından 80 milyon lira karşılıksız kredi çekmekle ünlü bir iş adamının bir Amerikan firmasına olan 10 milyon lira borcunu, kanun çıkartarak ödemek zorunda kalmıştır.)

2. Ekonomi ve maliye politikalarının kontrol rolü: (İstikrar politikası adı verilen, kamu harcamalarının kısılanması, kredilerin çözümlenmesi ve dış ticaretin liberasyonu şeklindeki politikalar, kredilerin şartı olarak empoze edilmektedir. Kalkınma amacını göz önünde tutmayan bu politikalar, durgunluğa ve ekonomik sarsıntılara yol açmaktadır. 1958 istikrar politikası, Türk ekonomisinde 1962 yıl sonuna kadar süren bir durgunluğa sebebiyet vermiştir.)

3. İthalat tahditlerinin azaltılması: (Emperyalist ülkeler, ekonomik şartları elverişli olmadığı halde, Türkiye'yi daima ithalatını libere etmeye zorlamışlardır.)

4. Amerikan tekellerine yerli teşebbüslerle mutlak eşitlik tanınması: (Yabancı Sermaye Kanunu ve Petrol Kanunu ile bu eşitlik tanınmıştır. Eşitlik, aslında Amerikan tekellerinin üstünlüğü anlamına gelmektedir. Mesela petrolde, Türk şirketi ancak belli miktarda arama ruhsatı alabilir. Halbuki yabancı tekel, çeşitli fiyilleri yoluyla, bol sayıda arama ruhsatı alabilir. Bu sayede yabancı tekeller en üstünlü petrol alanlarını kapatmışlar, petrol bulmadıkları gibi, bulunmasını da önlemişlerdir. Şimdi de Amerikan Yardım Teşkilatı, yüz maden tekeline danışarak hazırlanan bir Maden Kanunu Tasarısını kabul ettirmeye çalışmaktadır. Tasarının en önemli hükümler-

rinden biri, yerli ve yabancı şirketler arasında eşitliktir. Sahte eşitlik hükmü, Eti. bank'ın baltalanmasına ve maden zenginliklerinden yabancı tekellere peşkeş çekilmesine yol açabilecek niteliktedir.)

5. Kârların ihracı müsaadesi: (Yabancı Sermaye ve Petrol Kanunlarıyla kârların dışarıya götürülmesi en geniş şekilde tanınmıştır.)

6. Amerikan tekellerine maden imtiyazları verilmesi ve imtiyaz süresinin uzatılması.

7. Ticaret anlaşmaları yoluyla Amerikan tekellerinin bir ülkeye nüfuzunun kolaylaştırılması.

8. Komünist ülkelere yönetilmiş ambargo politikalarına katılma: (NATO'nun komünist ülkelere stratejik maddeler ihracını yasaklayan COCOM listesine Amerikan tekelleri stratejik nitelik almıyan çeşitli maddelerinde dahil edilmesini sağlamışlardır. Mesela bu yüzden Türkiye uzunca bir süre Batıların almaya vanaşmadığı borasit madenini Sovyetler Birliği'ne satamaz. Bugün de artık tarım malları ithal anlaşması vızından zevtinin stoklarımızı komünist ülkelere satabilmek için Amerikan müsaadesini beklemekteyiz.)

9. İki tarafı askeri anlaşmaların imzalanması ve üsler kiralanması. Kredi anlaşmalarında daha buna benzer çeşitli hükümler yer almaktadır. Bu hükümlerin, kredi alan ülkeyi tekellere acıkca peşkeş çektiği ortadadır.

DİŞ TİCARET YOLUYLA SÖMÜRME

Emperyalizm, «denk olmayan» mübadeleler yoluyla da az gelişmiş ülkeleri sömürür. Tekeller, sınavı mamüllerini az gelişmiş ülkelere yüksek fiyatlarla satarlar, fakat onlardan ham maddeleri ve tarım ürünlerini düşük fiyatla satın alırlar. Brezilya Tarım Enstitüsü hesaplamıştır: 1929'da bir Ford otomobili almak için 20 çuval kahve gerekiyordu. 1949'da aynı tip otomobile Brezilya 200 çuval kahve ödeme durumuna aydı. Son yıllarda ise, Ford otomobilin kahve olarak bedeli 260 çuvala yükselmiştir. 260 çuval kahve ile 1929'da 13 otomobil alınabilirdi, halen sadece 1 otomobil alınabilmektedir. Halbuki otomobil sanayinde produktivite geniş ölçüde arttığundan, bir otomobil imaline 1929'da yaklaşık 300 işgünü emek harcansaydı, bu şimdi 30 işgününe düşmüştür. Otomobil onda bir emekle imal edilmektedir. Tarıma produktivite artmadığı için, bir çuval kahve bugün de aşağı yukarı aynı miktar emeği gerektirmektedir. Otomobil onda bir az emekle yapıldığına göre, 1929'da 20 çuval kahve ile mübadele edilen otomobil, bugün 2 çuval kahve ile değişilebilir. Halbuki tekeller 260 çuval kahve istemektedirler. Bu örnek «eşit olmayan» mübadeleler yoluyla, ham madde ve tarım ürünleri satan ülkeler halklarının emeklerinin nasıl korkunç ölçülerde sömürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Fiyatlar planında da kalkış tekeller fiyatlarını gittükçe yükseltirken, ham madde ve tarım ürünleri fiyatlarını düşürmüşlerdir. 1951 - 60 arasında kahve fiyatları yüzde 52, kahve fiyatları yüzde 33, yün fiyatları yüzde 46, bakır fiyatları (1954 - 60) yüzde 46, kalay fiyatları yüzde 20 düşürülmüştür. Fiyat farkları yüzünden Güney Amerika ülkelerinin yıllık kayıplarının yılda ortalama 2,4 milyar dolara ulaştığı hesaplanmaktadır. Güney Amerika ülkelerinin bu empoze fiyatlardan kurtulabilme imkânları yoktur. Zira ham madde ve tarım ürünleri satışları için A.B.D.'ye bağlanmışlardır. A.B.D.'nin malları satın almayı reddetmesi, Güney Amerika ülkelerinin perişan olmasına demektir. Tekeller, bu tehdide sık sık başvurarak fiyatları istedikleri gibi düşürebilirler. Hattâ harpten sonra bu tehdit yüzünden Küba, tekstil ve gıda sanayinin yok edilmesine rıza göstermek zorunda kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Küba, gümrük himayesi sayesinde tekstil ve bira sanayi kurmuştu. Harpten sonra, Amerikan bira ve tekstil tekelleri, Küba'yı gümrük himayesini kaldırmaya zorladılar. Himaye kalkmazsa Küba şekerini almayacaklarını söylediler. Çaresizlik içinde gümrük tarifeleri düşürüldü ve Küba'nın bira ve tekstil sanayi tekellerin rekabeti karşısında ezildi.

Birleşmiş Milletlerin Cenevre Ticaret Konferansında az gelişmiş ülkelerin «eşit olmayan» mübadeleler yoluyla sömürülmesini az çok önlemek amacıyla bu ülkelerin ileri sürdükleri dünya ticaretini

PERUDA BİR HALK HAREKETİ BASTIRILYOR: Gücünü emperyalizmden alan zorbalık

organize etme teklifleri, A.B.D. tarafından şiddetle reddedilmiştir. Konferansta, başka ülkelerin işlerine karışmama, öbür ülkelerle serbestçe ticaret yapma hakkını tanıma v.s. gibi çeşitli genel ilkelerin oylandığında A.B.D. devamlı aleyhte oy kullanmıştır.

TEKELLERİN POLİTİK EGEMENLİĞİ

Politik ve ekonomik sömürme atbaşı gider. Sömürgelerde, politik sömürge açıktır. Siyasi bakımdan bağımsız olan yarı sömürgelerde, politik egemenlik perde arkasından yürütülür. Fakat bu durum, yeni sömürgeciliğin de ekonomik egemenlik kadar politik egemenliği sağlamaya yönelmiş gerçeğini değiştirmez. Az gelişmiş ülkelere, yabancı sermaye yatırımları münhasıran büyük tekeller tarafından yapılmaktadır. Tekeller, politik bakımdan emin ülkelere yatırım yaparlar. Tekelci devlet kapitalizminde ise, devletin görevi, «tatlı kârlar» bulunan ülkeleri emin hale getirmektir. Tekelci devlet kapitalizminde, devlet ve tekeller, tek bir gerçeğin iki görünüşünden ibarettir. Emperyalizmin inhitat safhasında, güçlü bir komünist blokun ortaya çıkması ve kapitalist olmayan bir gelişmeye yönelen millî kurtuluş hareketleri dolayısıyla kapitalizmin dünya egemenliğinin daralması, tekeller ve devletin, az gelişmiş ülkeleri zorla kapitalist sistem içinde tutma çabalarına hız vermiş ve onları dünya çapında politika izlemeye itmiştir. Güney Vietnam'da Amerikan üçüncü bir dünya savaşını dahi gözle alarak giriştiği pis harp, bütün kıt'alarındaki millî kurtuluş hareketlerini durdurma çabasının sonucudur. Güney Amerika'da Amerikan tekellerini kovan Küba bölgesindeki diğer ülkelere örnek olabileceği için çaban başı sayılmakta ve çok coşukluk istenmektedir. Amerika, kıt'ada durumu tehlikeli gördüğü zaman, kirahk askerlerle darbeler tertiplemekte tereddüt etmemektedir. İkinci Dünya Savaşından sonra Washington, «Güney Amerika için Truman planı» na uygun şekilde, demokratik hareketleri kanla boğmak ve en geri diktatörlükleri desteklemekte tereddüt etmemiştir. Bu dönemde, Costa Rica'da Figueres, Venezuela'da Jimenez, Küba'da Batista, Kolombiya'da Pinilla, Peru'da d'Odría gibi diktatörlükler Amerikan

desteği ile kurulmuş ve ayakta kalabilmiştir.

1955'ten sonra yeniden güçlenen halk hareketleri, Jimenez, Odría, Pinilla, Batista gibi diktatörlüklerin devrilmesine yol açmış, Washington kusa bir tereddütten sonra eski baskı ve sertlik politikasına dönmüştür. Brezilya'daki reformcu demokratik idare, Washington'un işaretiyle devrilmiştir. Güney Amerika işlerini yürütmekle görevli Thomas Mann'ın ismini taşıyan «Mann doktrini», gerici diktatörlüklerin ve faşist hükümet darbelerinin desteklenmesini açıkça ilan etmektedir. Artan halk hareketleri ve grevler karşısında Amerikan tekelleri sadece kamulaştırmaya karşı değil, grev ve benzeri risklere karşı da garantiler istemeye başlamışlardır. Bunun sonucu Güney Amerika'da, antiemperyalist mücadele şiddetlenmektedir. Hemen her ülkede, katolik rahiplerden komünistlere kadar uzanan antiemperyalist cephe kurulmaktadır. Tabii ki Washington ve tekeller, kendilerinin «mukaddes hakları» ma karşı çıkan herkese, katolik rahiplere de dahil, komünist etiketini yapıştırmakta ve kirahk diktatörleri bunları yok etmeye zorlamaktadır.

Tabii ki zorbalık, en son çaredir. Amerikan emperyalizmi egemenliğini asıl, çıkarlarıyla ona bağlı geniş ve devamlı bir sosyal temel yaratarak yürütmeye çalışmaktadır. Güney Amerika'da, köktü dışarıda sosyal grupların başına büyük toprak sahipleri gelir. Devleti, polisi ve orduyu elinde tutan aristokrasi, Güney Amerika'da en güçlü sınıftır. Meselâ Peru'da iki Amerikan tekeli, kendilerini destekleyen 30 kadar büyük toprak sahibi aile ile birlikte korkunç bir baskı yönetimi kurmuşlardır. 30 aile ekilebilir toprakların yarısına sahiptir ve Ocakozunucu yüzünün basında İspanyol egemenliğinin son bulmasından beri, Peru'nun bütün politik hayatına hâkimdir. Büyük toprak sahipleri ile Amerikan emperyalizminin ittifakı, hemen bütün Güney Amerika ülkelerinde görülür. Meselâ Şili'de, hükümet üstündeki güçleriyle büyük toprak sahipleri, tekellerin çıkarlarını korurlar, buna karşılık Washington Hükümeti, toprak ağalarının çocuklarını Amerikan askerî akademilerinde yetiştirir ve Şili'ye silah yardımı yapar. Unlü alışınlı José de Castro, 6 Temmuz 1964 tarihli Le Monde Diplomatique'te, Kennedy'nin «İlerleme için ittifak» na yol açan Puntal - del - Este bildirisinin preambülünde, toprak reformundan söz edilmediği halde Amerikanın toprak reformuna karşı çıktığını belirtmektedir. Unlü düşünürre göre, «Latin Amerika'yı feodal rejim-

den her kurtarma teşebbüsü, Birleşik Amerika'da komünist eğilimli yıkıcı bir faaliyet olarak görülmüştür.»

Emperyalizmin Güney Amerika'ya ve bütün az gelişmiş ülkelerde ikinci müttefikli, «komprador burjuvazi» dir. Komprador deyimi, Amerikan tekelleri ile ortak çıkarı olan tüccar, sanayici, bankacı, komisyoncu v.s. yi kapsamaktadır. Köktü dışarıda komprador burjuvazinin yanı sıra çıkarları yabancı tekellerle çalışan millî burjuvazi vardır. Antiemperyalist mücadelelerin şiddetlenmesi, tekeller ve komprador burjuvazi arasındaki çıkar birliğini kuvvetlendirmiştir. Millî burjuvazinin, birçok Güney Amerika ülkesinde Amerikan tekellerinin kârlarının yüzde 49'unun Amerikalı kapitalistlere gideceği, kârların yüzde 51'inin yerli kapitalistlere kalacağı yolunda kanunlar çıkartmayı başarması üzerine, tekeller, köktü dışarıda burjuvaziye şirketlere sözde hissedar yapmışlardır. Bu sahte hissedarlar, paylarına düşen kârları, komisyon karşılığı Amerikan tekellerine aktarırlar. Köktü dışarıda burjuvazi, Parlamentoda toprak ağalarıyla birlikte, yabancı tekellerin sözcülüğünü yaparlar. (Amerika, Türkiye'de de 1947 den beri kendisine bağlı bir kapitalist sınıf yaratma çabasında. Amerikan kredileri bu amaçla kullanılmış, teşebbüs yöneticileri v.s. yoluyla köktü dışarıda bir kapitalist sınıf yaratılmıştır. Sırtını Sam Amca'ya dayayan köktü dışarıda kapitalist sınıf profesörü, avukatı, yazarı, politikacısı ile hayli güçlüdür. Bunun, para gücünü elinde tutan bu sınıfa genellikle boyun eğmektedir. Emperyalizmin en büyük özelliklerinden biri tutucu sınıflarla kader birliği yapmasıdır. Emperyalizmin yerli müttefikleri daima, çıkarları memleketin geri kalmasında olan statükocularıdır. Emperyalizm, bu geri kuvvetleri besler. Nitekim bir Birleşmiş Milletler raporu, bu konuda şöyle demektedir: «Bazı ülkeler, gerici ve huzursuz unsurları tarafından yönetilmektedir. Eğer dış yardım olmasa, halk onları devirebilecektir. Halbuki dış yardımlar bunların iktidarını kuvvetlendirmektedir.»)

Amerikan emperyalizminin Güney Amerika'da sosyal temelini genişletmek için dayandığı üçüncü bir unsur, faşist diktatörlüktür. Diktatörlerin hemen hepsi, ordunun yüksek rütbeli subayları arasından çıkmaktadır. Bunların çoğu, büyük toprak sahiplerinin çocuklarıdır ve Amerikan Askerî Akademilerinde yetişmişlerdir. Yurda döndükten sonra da, bu yüksek rütbeli subaylar, Amerikan Elçiliklerinin atesemillerleriyle devamlı münasebetler sürdürürler. Antiemperyalist hükümetlere karşı birçok darbe, atesemillerin hürolarında hazırlanmaktadır.

Emperyalizm sendikalara da el atmıştır. Latin Amerika'da tekellerle iyi geçen sözde reformist sendikaların çoğu Washington'un para yardımlarıyla kurulmuşlardır. Amerikan Elçiliklerindeki işçi ateseleri, bunu gerçekleştirmekle görevlidir. Emperyalizm üniversitelere, okullara, bütün kültür kurumlarına girmiştir. Basma, radyo ve televizyona el atmıştır. Güney Amerika'da emperyalizmin kontrolü altında birçok gazete, radyo ve televizyon istasyonu vardır. (Türkiye'de de Radyo, uzun yıllar Amerikan propagandada servisinin hazırladığı programları, büyük bir iftiharla yayınlamıştır.)

AMERİKA DEVLETLERİ TESKİLATI

Bögede emperyalizmin büyük dayanaklarından biri de, kıt' devletlerinin katıldığı Amerikan Devletleri Teşkilatıdır. Teşkilatı Washington besler ve kontrolü altında tutar. Teşkilatın «Panamerikan İşbirliği» konferansları, münhasıran Washington'un emperyalist profelerini, bütün devletlerin ortak görüşmüş maskesi altında gerçekleştirmeye yarar. 1947 Rio de Janeiro Konferansında Washington, bölgedeki faşist hükümetleri devrimci hareketlere karşı ortak bir savaşta zorlamıştır. Rio anlaşması, «kıt'a dışı yabancı bir devletin kıt'anın barış ve güvenliğini tehdit eden silâhsız saldırı karşısında, anlaşmayı imzalayan devletleri ortak savunma tedbiri almakla» yükümlü tutmaktadır. «Silâhsız saldırı» devletler hukukunda yeni bir deyimdir ve içerdeki demokratik hareketleri, Amerikan askerlerinin zorla temizleyebilmesi için gereken hukuki temel hazırlamak amacıyla gütmektedir. Bölge devletlerinden bazılarının mukavemeti üzerine, «silâhsız saldırı» ya karşı enerji tedbirlerin üçte iki çoğunlukla alınması kararlaştırılmıştır. (Lübnan'a Amerikan askerlerinin çıkarılmasında yol açan Orta Doğu karışıklıklarından sonra, Washington'un Türkiye, İran ve Pakistan ile imzaladığı İkili anlaşmalarda da silâhsız saldırı deyimini geç-

miş ve bu yeni cins saldırı, hayli endişeye ve tartışmaya yol açmıştır.)

Amerika, Rio Anlaşmasına «kıt'anın barış ve özgürlüğünü tehdit» maddesini, 1959 ve 1960 konferanslarında Küba'ya karşı işletmeye çalışmışsa da Meksika ve diğer bazı ülkelerin mukavemetiyle teşebbüs önlenmiştir. (CENTO anlaşması da benzer amaçlar gütmektedir. CENTO'nun başlıca amaçlarından biri, üye ülkelerdeki ve komşu ülkelerdeki millî kurtuluş hareketleriyle mücadeledir. Irak'ta Nuri Said'in devrilmesi üzerine, Amerikan birliklerinin hava üssüne ve Lübnan'a immeleri bir tesadüf değildir. CENTO'nun «Yıkıcı faaliyetler komitesi» ile «Koordinasyon komitesi» antiemperyalist faaliyetlere karşı, üye devletlerin polis faaliyetlerini düzenler, ilerici şahısları ve teşekküllerin faaliyetlerini izler. CENTO Daimi Komitesi, Yıkıcı Faaliyetler Komitesinin, «Komite çalışmalarının sadece komünist ülkelere karşı değil Hindistan, Mısır, Suriye ve Afganistan gibi tarafsız dış politika güden ülkelere de yöneltilmeğini» belirten bir sirkülerini tasvip etmiştir.)

Görüldüğü gibi emperyalizm, devlet ve tekellerin içte ve birlikte yürüttükleri dünya çapında bir politika uygulamaktadır. Tekellerin kısa vadede tek tek çıkarlarını yanı sıra, uzun vadede ortak çıkarlarını da koruyan bu politika, dünya kapitalist sistemini, gerekirse silâh zoruyla ayakta tutabilme amacını gütmektedir. Yalnız bu dünya kapitalist sistem içinde, az gelişmiş ülkelere düşen rol, yabancı tekeller tarafından insafsızca sömürülme, açık, sefalet ve haysiyetsizlik için yazgıdır. Sözde dış yardımlar tekellere, devlet siparişleri ve pazarlar hazırlamak ve onlara bağlı yerli kapitalist sınıf yaratma amacını gütmektedir.

Emperyalizmin Türkiye'ye tanıdığı rol, Walter Lippman'ın da belirttiği üzere, Batının ileri karakolluğunu yapmaktır. Memleketimiz bu amaçla, bir Amerikan üssü haline getirilmiştir. Milyarlarca doları aşığı belirtilen sözde yardımlar, Türkiye'nin ekonomik dengersizliklerini arttırmaktan başka ne sonuç vermiştir ki? Büyük yabancı sermaye edebiyatına rağmen, memleketimiz ile sadece tekeller, o da petrol ve madenlere en imtiyazlı şekilde el koymak ve montaj atölyeleriyle sanayileşmemizi önleyerek Türk pazarına girmek için uğlenmişlerdir. Daima daha fazla imtiyaz ve garanti isteyen tekeller, mensup oldukları devletlerle içte çalışmaktadır. Türkiye bu yüzden, millî çıkarları aleyhinde çalışan bir Petrol Kanununu dahi geçirememektedir. Yabancı şirketlerin dünya savaşından sonra yaptığı gibi, tarafsız bir dış politika izlemek, sadece yabancıların çıkarına işleyen tek tarafı askerî bağlardan kurtulmak, bütün ülkelerle dost olmak, yabancı sermayeyi koymak, ancak şartlı yardımlara itibar etmek gereklidir.

Bugün Asya, Afrika ve Güney Amerika'da gerek emperyalizmin boyunduruğundan yeni kurtulmuş ülkeler, gerek emperyalizmin boyunduruğu altındaki ülkeler, en solcusundan millî sanayiciye ve din adamına kadar bütün milliyetçilerin antiemperyalist bir cephe ortak savaşına sahne olmaktadır. Hayat, milletlere emperyalizmle olan bağlılık ilişkileri kökten koparılmadıkça kalkınma, refah, hürriyet ve serefin boş laflardan ibaret kaldığını göstermiştir. Bütün bu az gelişmiş ülkelerde antiemperyalist mücadelesine, «millî demokrasi devleti» ve «kapitalist olmayan gelişme» programları etrafında yürütülmektedir. Program, Atatürk'ün büyük bir sezikle bulduğu, fakat uygulamadığı «halkçılık, devletçilik devrimcilik ve milliyetçilik» ilkelinde toplanmaktadır. Ne acıdır ki emperyalizme karşı ilk bayrağı açan Türkiye bugün emperyalizme karşı en az hassasiyet gösteren bir ülke manzarası arzlemektedir. Fakat inanmaktayız ki Türkiye, bir silkinde eski şerefi yerini alacak ve kendi kişiliğini bulacaktır.

GELECEK SAYIDA

ANTIEMPERYALİST MÜCADELE

Unlü İngiliz sosyalisti John Strachey'nin, günün sağ-sol tartışmalarına ışık tutan eseri:

BÜYÜK UYANIŞ VE DEMOKRASİNİN ÜSTÜNLÜĞÜ

İkinci Baskısı Çıktı!..

Eser hakkında bazı yorumlar:

... Marx'ın bazı düşünceleri ve kavramlarının nasıl yanlış çıktığını somut ve açık görüşlü bir sosyalistin kaleminde çok iyi anlatan bu kitabın birçok tartışma ve kaygıları sona erdireceğini umuyorum...

Bülent Ecevit (Eski Çalışma Bakanı) Ankara, 12.12.64

... Komünist görüşünün bazı ajan veya saf temsilcileri, Batılı işçilerin yaşama şartlarında gerçek bir ilerleme olduğunu yanılsamaya çabalamaktadırlar. John Strachey, gayet verinde olarak, bu olaya teori yürütmeden kârişme» adını vermektedir...

Prof. İsmet Giritli, Milliyet, 16.12.1964

... Komünistlere göre Strachey gerilemiş, ama sosyalizmi Batı demokrasisinin ileri bir merhale sayınlara göre ilerletmiştir...

Okday Akhal, Vatan, 11.12.1964

... Bugün memleketimizde sağdan ve soldan ileri sürülen iddiaların zihinlerde yarattığı tereddütler, Strachey'nin görüşleri altında aydınlanmakta, aranan cevaplar bulunabilmektedir...

Abdi İpekçi, Milliyet, 28.12.1964

... John Strachey, Marx'ın ne kadar yanlış olduğunu... Komünizmin işçilerin yararına olduğu palavrasını yutararak anlatıyor... «Büyük Uyanış ve Demokrasinin Üstünlüğü» değerli ve faydalı bir kitap... Aldatılmışlar okurlarsa, umarım ki ayırlırlar.

Vechi Onal, Yeni İstanbul, 17.1.1965

Başka kitapçılarda arayınız. Fiyatı: 5 Lira (Umumi tevzi yeri: Kemal Karatekin — Ankara caddesi 44, İstanbul).

YÖN — 051

siyasi notlar

Anlaşmaları feshettik ama...

Yeni hükümet işbaşına gelince tantansıyla ilan etti: Suç işleyen Amerikalı askerî görevlilerin Türk mahkemelerinde yargılanmasını önleyen anlaşmayı feshetti. Ama Bütçe Kararı Komisyonunda Tabii Senatör Sami Küçük, bu adli kapitülasyonun hâlâ sürüp gittiğini açıkladı!

Yeni Hükümet, zeytinyağı stoklarının yığılması üzerine, zeytinyağı ihracatını kısıtlayan soya yağ anlaşmasını feshettiğini bildirdi. Ama Amerikadan hâlâ bir cevap alınmadığı için, zeytinyağı ihracı gene geri kaldı. Bir yetkili, kendi malımızı ihrac edemeyişimizi nedenlerini şöyle açıklamaktadır:

50-60 bin tonluk zeytinyağı ihracı meselesi karşısında, Amerika müraعاتla, bu yıl Amerika Birleşik Devletlerine dost olmayan ülkelere 800 tondan fazla yağ ve yağlı tohum satmama şartının kaldırılmasını, soya yağ ithalinin durdurulmasını istedik. Aralık ayında başlayan yazılı görüşmelerde, Amerika, beklenen anlayışı göstermedi ve mevsimin geçmesine rağmen, müzakerteleri uzatmaya çalıştı. Sonunda anlaşmanın soya yağ bölümünü feshetmek zorunda kaldık ve durumu geçen ay Amerikaya bildirdik. Anlaşmanın diğer bölümlerinde gelecek yıllarda bir güçlüğü uğramamamız için, yaptığımız anlaşmalara sadık bir ülke olarak, cevap beklemeye başladık. Fakat henüz cevap gelmediği için anlaşmak Doğu Avrupa ülkeleri tarafından 20 bin ton mal istenmesine rağmen, elimizdeki yağ satamıyoruz."

Bekliyoruz ki, Sam Amca, Hükümetin müsaade buyursunlar da yağımızı satabilelim.

Başka bir mesele, ham petrol ithal fiyatlarının ucuzlatılması yolunda eski hükümet zamanında girilen müzakerelerdir. Petrol şirketleri, «Başka ülkelerde indiririz, ama Türkiye'de fiyatları indirmeyiz diye direnmektedirler. Teknisyenlerimiz, petrol fiyatlarını tek taraflı tesbit yetkimiz olduğunu belirtmişlerdir. Ama Cumhuriyet hükümetleri, petrolün dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde satılması gibi bir soygun rezalesini önleyecek kararı hâlâ alamamış durumunda değillerdir! Ama Başbakan Yardımcısı, «Patrikhaneyi denetleyemezsiniz dediler, denetledik» diye övünmektedir. İşleri Bakanı da Nobel ödüllü kazanan Amerikalı John Steinbeck'in kitabını toplattırmaaktadır.

Tevetoğlu'nun «Utanc Duvarı»

Ünlü «Komünizm taciri» Tevetoğlu, bu defa Hans Amca'yı alet ederek çok tatlı bir kazanç sağlamış bulunuyor.

Tevetoğlu'nun Hans Amca ile yaptığı tatlı işin hikâyesi şu:

Bilindiği gibi Senatör Tevetoğlu, yurt dışına yaptığı her resmi geziyi ya da bir davet, dönüşünde kârli bir iş şeklinde değerlendirmek âdetindedir. Sahipliğini yaptığı «Komünizmle Mücadele Yayınları» serisinde bir kitapçık ya da malûm gazetelere bir yazı serisi ile ölmüş bu «İntibalar» Tevetoğlu için de tatlı birer kâr komsudur.

Tevetoğlu'nun «Komünizmle Mücadele Yayınları» serisinin dördüncü kitapçığı olan «Utanc Duvarı» böylesine ticaretin son seridir. Esercik, Tevetoğlu'nun NATO Parlamenterleri Türk Grubu mensubu olarak Berlin'e yaptığı resmi bir geziden döndükten sonra kaleme alınmıştır. Daha doğrusu iki Berlin'i ayıran duvar hakkında yıllardanberi yayınlanmakta olan broşürlerden gelişigüzel ayıklanıp meydana getirilmiştir. Küçük boy da ve 80 sayfayı bulmayan broşür azmanı kitapçık beş liradan piya-

Fethi Tevetoğlu
«Fi. 15 bin!»

saya çıkarılmıştır. Çiğnene çiğnene çürümüş bir sakız haline gelen «Utanc Duvarı» hikâyesini bu fiata alacak yeter derecede «akıllı» nın çıkıyacağını herkesten iyi bilen Tevetoğlu, işi toptan ticaretle ve bir kalemde halletmiştir. İç piyasaya bu tür eserlerle doymuş hale geldiğinden Tevetoğlu dış piyasaya başvurmak zorunluluğunu duymuştur.

Ve Tevetoğlu «Utanc Duvarı» nu toptan alması için Federal Almanya Büyükelçiliğine başvurmuştur. Hans Amca, bir Türk Senatörünün fütursuzca yaptığı bu teklifi ikiletmeden kabul etmiş ve 3 bin kitapçığı tam 15 bin lira basıp almıştır. Evet, en mübafâğılı bir hesaplama maliyeti üç bin lirası geçmeyecek olan bu üç bin kitapçıktan Tevetoğlu asgari 12 bin lira kârı cebine indirmiştir. Bu arada, hesabına çok düşük Hans Amcanın, küçük bir kârı yediğini de belirtmek hakseverlik olacaktır. Böylesi ticaretle Sam Amca'nın

BİR FERYAT KI DUYAN YOK!..

Hergün bir kuru ekmeğe parasına kilometrelerce yol yürümekten ve dolandıktan ayaklarına kara su inen posta müvezzillerinin en sık uğradıkları yerlerden biri de gazete bürolarıdır. Müvezziller hergün hattâ günde birkaç defa gazete bürolarına uğrarlar ve tomar tomar mektup, telgraf, bülten, broşür ve hattâ gazete-dergi getirirler. Bunların çoğunu ve lüzumsuzluluğunu, postacı ve gazeteci olmayanlar bilemez kolay kolay.

Genellikle gazetelerde bu tomarlar şöyle üstünkörü bir gözden geçirilip, çoğunun zarfı dahil açılmadan çöp kutusuna atılır. İşte geçen bayramda, benim de önüme böyle bir yığın zarf, broşür vb. geldi. Boş bir zamanımdı, zarfları açmaya başladım. Çoğu tebrik, propaganda broşürü, eşliklerin bültenleri cinsinden şeylerdi. Derken bir dikkatimi çekti. İzmir'de bir sendikadan geliyordu. Başlığını okudum ve ne yalan söyleyim pek fazla ilgilenmedim. «T.B.M.M. Başkanlığına, senatör ve milletvekillerine, Türk siyasi partilerine açık mektup» diye yazıyordu. Elimizden hergün böyle yüzlerce açık mektup geçer. Ustelik çoğu da işe sapa gelmez şeylerdir. Ama, mektubun son sayfasındaki bir dip notu ilgilim çekti. Notta, «Bayram zekâtınızı kaymakamlık yoluyla bu işlere gönderirseniz büyük sevap olur» deniliyordu.

Belediye Başkanlarımızın Amerikalılardan bile dilencilik ettikleri bir devirde parlamenterlerimizden zekât isteyen sendika başkanı, bakkalım bunu neye istiyormuş diye mektubu okumaya başladım. Yazdıkları gerçekten ilginç. Gerçi bu sonradan gazetelerde üç beş satırık haberler halinde çıktı ama, tamamının karandıklarda kalmasına gönlüm razı olmadı. Yapış Ege Bölge Sendikası Başkanı Kenan Acımağın mektubunu belki görmeyenler olmuştur diye olduğu gibi buraya aktarıyorum. Bu mektup için söyleyebileceğim, gerçekten okunmaya, gerçekten üzerinde durulmaya değer değildir. Edecek başka sözüm yok. Söyleneceklerin hepsini Sendika Başkanı Kenan Acımağ, hem de en mükemmel şekilde söylemiş. İşte mektup:

«Muhterem beyler,
Mektubum romantik oldu diye birkaç defa yazdım, karaladım. Aslında romanları yazarlar böyle dram bulsalar yüzdece sayfa doldururlar. Kula-Güre yolunu yapmaktaki iken aç sefil kalan 150 Türk işçisi var. (Manisa ile Uşak arasında). Bu işçiler o kayaları parçalarken kumlarının içinde adı yırtık çadırlarda yorgansız yatıyorlar, bugün dünden mutlu diye...

Yemeklerini toprakların üstünde yediler —ne buldularsa—, yolumuz bittin, nafakamız çıksın diye...

Parçalanan el ve ayaklarına ilaç yerine kül ve tütün bastılar kanları dinsin diye... Hergün kanunları çiğneyen zalim idarecinin zulmüne peki dediler, kalblerine gömdüler, çocuklarımız da duyup utuzup çekmesin diye...

Müteahhit, —Anadolu İnşaat Limited Sekt.— devletten aldığı istihkakla İzmir'de, Ankara'da, İstanbul'da saltanat sürerken onlar bakkaldan kredi ile zeytin — ekmeğe alabildilerse, yediler gün gelir acılar unutulur diye...

Şimdi de beş aydır bu şartlarla çalışmaları paraları alamadılar, bakkallar, esnaf borç ver-

yerini almağa özenen Hans Amca'nın daha dikkatli olmasını, Tevetoğlu ve benzerleri ile yapacağı ticareti çok daha ucuza kapatabileceğini hatırlatmak düşmanlık sayılması gerektir.

Hans Amca'nın pek hesaplama-dan giriştiği iş, başına bu üç bin kitap dağıtmak gibi bir dert de açmıştır. Bu kadar kitabı dağıtmak, kuvvet bir bayılın başarabileceği bir iştir. Üstelik, Türkiye'de basılmış bir kitabın, damdan düşercesine, ona buna dağıtılmasının zarif kaçacağı da ortadadır. Bunu hesaplayan Hans Amca, Utanc

mez oldu. Çocuklarının yatacak yorganlarına, yemek tencereleri ve tabakalarına kadar sattılar, o da bittir. Mesut yuvalar sefalet, rezale, açlık ve hıran doldu.

Bu işçiler Kula'da dilenciden beter oldu. Çok kötü, benim kalemin bunu tarif ve tasvire muktedir değil.

Şimdi de Kula'nın asli kaymakamı Kızılaydan yardım talep etti. Kula'da bazı hayırseverler köylerden tarhana, bulgur, ekmeğe topluyor. Açlıkla mücadele ediyorlar.

Ben şimdi mektubumun muhterem muhataplarından soruyorum:

Beyler,
Çok ağır cürüm işlemiş kürek mahkûmlarına dahi ölmeyecek kadar da olsa yiyecek vermezler mi? Hapishanelerde vatan haini, kaatili, hırsız, ırz düşmanı olarak yatanlara bir tayan, bir kap yemek vermezler mi? Bunların sıhhatini, yatacak yerlerini, insanî durumlarını düşünün yok mudur? Kula-Güre yolu işçilerinin bu mahkûmlar kadar da ne hakkı yok?

Şu halde:
Bu kadar feryat ettik. İlgili makamlara saygı dolu yazılar yazdık. Acılarımızı hakikati basın yoluyla sık sık duyurduk. Siz bu memleketin sınırlarını istiklalini hürriyetini korumak için işbaşına gelenler veya o umutla seçilenler, parti kuranlar, yönetenler...

Hani neredesiniz siz?
Bu memleketin istiklalini, hürriyetini korumada, kalkınmada ön safta olacakların feryadı sizlere davul zurna, sefalet ve açlıklarî liyatro oyunu mu geliyor beyler?

Parlamentomuzun muhterem Başkanı, kıymetli senatörler, sayın milletvekilleri!

1 — Kendi masraflarımız 24 saatte 5500'e çıkarılmaya salâhiyetiniz var da 150 allenin alınmış terri, elinin emeği kazancını verecek kudretiniz yok mu?

2 — Dört siyasi partiden kurulmuş, millete hizmet vaadi ile gelmiş hükümetin azız bakanları, bize bakan gözleriniz görmez, kulaklarımız duymaz mı?

3 — Sencik-Bencik, İRT davası için yapılmayacak şeyleri yaparsınız da şu 150 vatandaşımız ne oldu diyen olmaz mı?

4 — Ana muhalefet partimiz: Bütün meşguliyetiniz iktidar koltuğu mu? O koltuğa giden yol nereden geçer bilmez misiniz?

5 — Türkiye İşçi Partisi; bütün işiniz 141 - 142 nci maddeler mi? Yayıradan başka idealiniz yok mu siziz? Hani Türk işçisine hizmetti sizin gayeniz?

6 — Sosyal Demokrat Parti: Neden sesiniz çıkmıyor? Bunlar insan değil mi? Uyuyor musunuz siz? Hepinizin gayesi milleti kandırıp yer almak mı?

Ah... Ah... Ne diyelim? Söyleyecek söz çok ama, verecek cereme yok. Yine de saygılarımızla.

İlhami Soysal

«bugün git, yarın gel» diyerek ithalatçıyı bir süre oyalamış İthalatçı bakmış ki memurda iş yok, tekrar Bakan'a çıkmış. Emir vermesine rağmen memurun işini yapmadığını söylemiş. Bakan memuru çağırılmış, perminin süresinin niye uzatılmadığını sert bir dille sormuş. Sormuş ve aldığı cevap karşısında da bu meseleyi unutmayı teklif etmiş. Meğer, uzatılması istenen perminin muhatabı olan firma, bundan 5 yıl önce batmış bir İtalyan firmasının ve Yüksek Memur belgeleri alır almaz Jürümü İtalya'dan tahkik ettirmiş, durumu öğrenince de temdit işlemini yapmamış...

Özel tesebbüs

namusu

Ankara'da ısrarla doluşan bir şeylent var. İki milletvekilliğünden bir gün pek müteber bir ithalatçıyla birlikte Ticaret Bakanını ziyaret etmişler ve kendi partilerinden olan bakandan, ithalatçının ufak bir işine aracı olmasını istemişler. Bakan da «peki demis ve İtalya'dan ithal edilmek istenen 200 bin liralık formikandan beş yıl önce alınmış müsaade sını uzatması için ilgili büyük memura talimat vermiş. Memur per miyi almış ve «hay hay» deyip gitmiş. Birkaç gün bekleyen tüccar yüksek memura gidip perminin temdit işleminin tamamlanıp tamamlanmadığını sormuş. Memur

OLKU TAMER

VİRGÜLÜN BAŞINDAN GEÇENLER

Resimler: OGUZ ORAL

300 Kuruş

DE YAYINEVİ

Ankara Cad. Vilâyet Hanı

İstanbul

— YÖN —

GENÇ FOTOGRAFSIZLAR NE DÜŞÜNÜYOR?

Konuşan: Muzaffer ERDOST

DÜNYANIN DÖNDÜĞÜNDEN HİÇ HABERİM YOK...

MEHMET PINARBAŞI — Aydın'ın Şevketiye köyünden. Ayda birkaç saat uzakta. Yolu var, çip gidiyor. Okul var. Köy 60 hanelli. Mehmet 20 yaşında. Onbeş yıl önce babası ölmüş. Anası ile kendi tarlalarında çalışmışlar. İşinden okula gidememiş. Evlerinde masa yok, sandalye yok. Yüz numara ve çatal var.

1. «Atatürk kimdir?»
«Bilmiyorum.»
«Bu resim kimin?»
«Atatürk'ün.»
«Hiç işitmedin mi, Atatürk ne yaptı?»
«Hiç işitmedim.»
«Resmini nerden tanıyor-sun?»
«Atatürk diyorlar yalnız, o-nun için tanıdım.»
2. «Türkiye Cumhuriyeti di-ye bir şey biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
«Seçim yapıyor ya, niye ya-pıyorlar?»
«Bilmiyorum.»
3. «Nesin sen, Türk müsün, Capon musun?»
«Türküm.»
«Dinin ne senin?»
«Türk.»
«Dinin ne, bilmiyor musun?»
«Başka bilmiyorum.»
«Cami var mı köyünüzde?»
«Var.»
«Camide kimler namaz kı-lar?»

«Büyük adamlar kılar.»
«Hazretî Muhammedin kim olduğunu biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
4. «Türkiyede padişah var mı?»
«Bilmiyorum ki?»
5. «Türkiyenin düşmanları var mıdır?»
«Vardır.»
«Kimlerdir?»
«Gavurlardır.»
6. «Mikrop nedir?»
«Tırnaklar arasındaki pislik-tir.»
«Hastalık neden olur?»
«Mikroptan olur.»
«Hastalanınca ne yaparsın?»
«Hoca çağırıyorlar, geliyor, okuyor.»
«Doktora gidenler var mı?»
«Bulunuyor.»
7. «Dünya dönüyor diyorlar ya, doğru mu?»
«Dünyanın döndüğünden hiç haberim yok.»

En sadık dost İran ve Pakistan

ARIF SAHİN — Sinop İli, Durağan İlçesi, Sofular Hasandere Köyünden. 21 Yaşında. Babası on yıl önce ölmüş, yetim büyümüş. Kendi topraklarında çiftçilik yapmış, başka bir iş yapmamış. Köyden ilçe-ye yol yok. At ile, o da olmazsa yaya gidip geliyorlarmış. İlkokul da yok. Okuma yazma bilmiyor Arif. Köylerinde masa, sandalye yok. Çatal kaşık da kullanılmıyorlar ama, ne olduğunu biliyor Arif. Yüz numarası var evlerinin.

—1. «Atatürk kimdir, Mustafa Kemal Paşa? Hiç işittin mi?»
«İşitmedim beyim.»
«Bu kimin resmi?» (Atatürk'ün fotoğrafını gösteriyorum)
«Cemal Gürsel'in.»
2. Türkiye'de padişah yaşıyor mu?»
«Yaşar, niye yaşamazın.»
«Şimdi nerededir?»
«Bilemiyecem.»
«Adı nedir?»
«Bilmiyorum.»
3. «Sen hangi milletensin?»
«Müslüman milletindenim.»
«Türk diye bir şey işittin mi?»
«İşittim, Türk derler, fazlasını bilmiyorum.»

«Türkiye Cumhuriyeti diye bir şey biliyor musun?»
«Bilmiyorum.»
«Bizi kim idare ediyor?»
«Bizi hükümet idare ediyor, baş-ka kim idare edecek?»
4. «Hazretî Peygamber Muham-med Mustafa kimdir?»
«Bilemiyecem.»
«Sen namaz kılar mısın?»
«Kılarız, vakit namazı.»
«Orada Muhammed Mustafa'ya salavat derler, ne demektir o?»
«Onu deriz ama, bilmeyiz biz.»
5. «Hastalanınca ne yaparsın?»
«Birkaç gün yatarız. Baktık ki iyi olmuyoruz, doktora gideriz, ho-caya muska yazdırırız.»

Türk derler, fazlasını bilemiyorum...

SEDAT AYDEMİR — Çankırılı. Ankara'da doğmuş, Ankara'da büyümüş. İlkokulu Ankara'da okumuş. Ortaokul ikiden ayrılmış. An-kara'da ve İstanbul'da garsonluk yapmış. Turan Lokantası ve Karpiç garsonluk yaptığı yerlerin arasında. Babası DDY memuru. Dans bil-iyor.

1. «Atatürk kimdir?»
«Türkiye Cumhuriyeti'nin kuru-cusudur.»
2. «Türkiye'de padişah yaşıyor mu?»
«Yaşamıyor.»
«Büyük Millet Meclisinde ne ya-pılır?»
«Hükümet işleri, millet işleri gö-rülür.»
«Türkiye Cumhuriyeti nedir?»
«Cumhurbaşkanı başkanlığında hükümet tarafından idare edilen ve milletvekilleri tarafından de-netlenen hür bir millet.»
3. «Salaf Nursî adını işittin mi?»

«İşittim. Nursu.»
4. «Türkiye'nin nüfusu ne ka-dar?»
«26 milyon.»
5. «Atatürk ile Fatih Sultan Mehmet arkadaş mıydı?»
«Değildi. Çünkü Fatih Sultan Mehmet, Atatürk doğmadan çok evvel ölmüştü.»
6. «Türkiye'nin düşmanları kim lerdir?»
«Şimdi başta Yunanistan, Demir Perde memleketleri.»
«Dostları?»
«En sadık dost İran ve Pakis-tan.»

AGA REFORMU

Kaya Çelikkanat

Oğrendiğimiz göre, mevcut Toprak Reformu kanun tasarı-sı beğenilmeyen ağaların, Anayasa'nın emrine uymuş görünmek ve kendli çıkarlarını memleket menfaati uğruna harcatmamak için yeni bir Toprak Reformu Kanun tasarı-sı hazırlamışlardır. Halen koalisyon halinde bulunan 4 partinin ve C.H.P. deki ağa-larla bunların sözcülerinin ortak oylarıyla kanunlaşması bekle-nen (asarıdaki hükümler, ağalarının gizli olarak verdikleri pek inamlıca bilgilere nazaran şöyle özetlenebilir:

1. Küçük çiftçi elinde hiç bir toprak parçası bırakılmayacaktır. Küçük çiftçilerden alınan topraklar, büyük çiftçilere verilecektir. Böylece yurdumuzda küçük çiftçi kalmıyacak, bütün çiftçiler büyük çiftçi yani ağa olacaktırlar.

2. Yeni tasarı ağaların ve kapitalistlerin lehine olduğu için en geç iki hafta içerisinde kanunlaşmak zorundadır.

3. Kanunun uygulanması, sadece reform beigelinde değil, yurt ölüsünde hemen girişilecektir. Böylece, küçük çiftçilerin el-terindeki toprakları —tabii eğer varsa— yok pahasına ellerinden çıkarmalarının önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca fakirlerden alın-an topraklar zenginlere verileceği için, yurdumuzda zenginlik son derece artmış, ve fakirlerin elinde de hiç bir şey bırakılmı-yacağı için tabiatıyla fakirlik de tamamen ortadan kalkmış ola-caktır.

4. Tasarıda kamulaştırma esastır. Ancak bu millileştirme daha doğrusu ağalaştırma işi şöyle olacaktır: Fakir-fukaraların elin-de toprak, mal-mülk ve para olarak eğer daha hâlâ bir şeyler kal-mışsa, bunlar derhal devletleştirilecek; zengin, çok zengin, ağa, kapitalist, süper kapitalist, amerikanist, emperyalist, çıkarist, özel sektörist kişilerin elindeki toprak, mal-mülk, yabancı-yerli sermaye, para ve diğer bütün mutlu dünyabıklar ise müm-kin olduğu kadar daha fazla özelleştirilecektir.

5. Tasarının esas çalışması kazanmak ters orantılıdır felsefe-sine dayandırılacaktır. Yani bugünün pratik iş düzenine uyula-rak, saatte milyarlar kazanmak, buna karşılık üç gün çalışarak bir ekme parası bile kazanmamak; ağalarının son derece demo-kratik, son derece liberalist ve sonsuz derecede emperyalist fikirleriyle denkleştirilmiş bir halde tutulacaktır.

6. Fakir ve küçük çiftçiden alınarak, zengin çiftçiye verilecek arazilerin islahı ve ağaların çıkarlarına daha uygun bir hale gelebilmesi için, sayın ağalarımıza, 3 yıl süre ile devlet bütçe-sinin en az yüzde 75 geliri faizsiz olarak ve kredi şeklinde verile-cektir. Ağalarımızın devlet bütçesinden alacakları bu kredileri geri verip vermemeleri kendi vicdanlarına ve tabiatıyla cüzanları-na terk edilecektir.

7. Ağalar toprak reformu uygulaması yaparken, toplumsal ga-zete ve dergilerin —Eğer o zamana kadar memlekette gerçek toplumsal gazete çıkmaya başlarsa tabii— her türlü muzir yayını-na son verilecek; bu gazete ve dergilerde ağaların devlet bütçe-sinden ödeterek kiralayacakları kişilerin basyazıları ve bosyazıları çıkabilecektir.

8. Reformu tasarı-sı ağadan gayri kişilerin elinde toprak bulun-masını kesin surette reddetmektedir. Toprak Reformu uygu-lamasından sonra, Adam Smith'in liberal görüşleri yerine ağa-larımızın çıkarıcı görüşleri geçecek ve Adam Smith'in görüşlerine bile «Adam Sende» denilerek bu fikirler ağalarımızın mide ve menfaat ilçileri içerisinde değerlendirilerek «Yaşayan yaşar, ya-samayan ölür. Hem yaşamayanından bana ne?» şeklinde formüle edilecektir.

9. Yeni tasarı kooperatif fikrini kat' olarak kabul etmemekte-dir. Buna karşılık ağalarımızın memleket içerisinde harcama sahası bulamadıkları ulusal geliri yurt dışına götürüp harcaya-bilmemeleleri ve oralarda da yatırımlar yapabilmemeleleri kolaylaştı-rmak amacıyla çeşitli «Çıkar Ortaklıkları» kurulacaktır. Ancak bu menfaat şirketlerinde çalışacak kişilerin de, yeni tasarı-nın hazırlanmasında ve kanunlaşmasında özel emeği ve marifeti geçmiş-ler arasında seçilmesi özel bir kanunla mecburiyet ve teminat altında tutulacaktır.

10. Yeni Toprak Reformu uygulamasında ağalarımızın çekecekleri sıkıntıları unutturmak üzere, her yıl 5 milyar lira-lık bir özel fon kurulacaktır. Bu özel fon bir nevi örtülü, daha doğrusu örtül-süz ödenek görevi görecek ve ağalarımızla humpaları özel ihtı-yaçlarını bu fondan kendilerine verilecek ondalık, yüzdelik, dün-yalık, harcırah, prim, ücret, tahsisat, huzur hakkı; manş; vekâlet ücreti, tazminat, ikramiye ve temettüleriyle karşılayacaklardır.

barışı korumak için çalıştığı yer demektir.»

12. «Aile nedir?»
«En ufak bir topluluktur.»
13. «Mikrop nedir?»
«Hastalık yapan, gözle görülmeyeceğimiz kadar küçük canlılar-dır.»

14. «Çok evliliği nasıl buluyor-sun?»
«Kanunen yasaktır.»
«Ne zaman yasak oldu?»
«Cumhuriyetten sonra.»

15. «Komünizm ne demektir?»
«Halkın bütün ihtiyaçları dev-let tarafından karşılanan idare-dir.»

«İyi midir, kötü müdür?»
«Kötüdür, çünkü halk hür de-ğildir.»

16. «Çıplak bir dansözün, dans ederken seyredersin mi?»
«Seyrederim.»

«Nasıl bir zevk alırsın?»

«Estetik zevk duyarız.»

17. «Zeki Müren kimdir?»

«Türkiye'nin en meşhur ses sa-natkârıdır.»

«Ahmet Emin Yalman?»

«Vatan gazetesini basıyordı. Büyük bir Türk yazarı.»

«Genelkurmay Başkanı kim?»

«Orgeneral Cevdet Sunay.»

18. «En beğendiğin yabancı si-nema artisti kim?»

«Robert Taylor.»

«Türkiyede rejisör var mı?»

«Var. Türker Inanoğlu, Atif Yıl-maz, Omer Lütfi Akad, Osman F. Seden, Orhan Elmas.»

19. «27 Mayıs'ta ne oldu?»

«İhtilâl oldu, ordu idareyi ele aldı.»

«Her zaman ordu idareyi ele a-lır mı?»

«Hayır. Hükümetin uygunsuz halleri artınca, ordu müdahâle e-der.»

AGAĞLU YAYINEVİ

(Ankara Cad. 37/7. Vilyet kurgun — İstanbul)

SUNAT

BITMEYEN KAVGA

J. STEINBECK

Steinbeck toprak işçisinin ekme kavgasını anlatıyor.

Beyazıt, Beyaz Saray Kitap Çarşısında AGAĞLU YAYIN EVİ'nden ve bütün kitapçılardan arsayınız.

YÖN — 657

PHILIPPE SOUPAULT NAZIM HİKMET'i Anlatıyor

Aşağıda okuyacağımız yazı, Nâzım Hikmet'in şiirlerinin Fransızca çevirilerini bir araya getiren ve bir kaç ay önce Fransa'da yayınlanan bir antolojiye ünlü Fransız şairi Philippe Soupault tarafından yazılan «önsöz» ün çevirisidir. Çağdaş dünya şiirine kaynaklık eden «Dadacılık» ve «Gerçeküstüçülük» gibi akımlarda önemli bir rol oynamış olan ünlü şair Soupault'nun Nâzım'ın dünya şiirindeki yerini ve önemini açıklavan bu yazısının okurlarımızı ilgilendireceğini düşündük.

Nâzım Hikmet gerçek bir insan ve büyük bir şairdi. Kendisini tesadüfen tanıdım. Ama daha ilk anda, göz kamastırıcı kişiliğini ne söyle kabullendim. Başından geçen bir kaç olayı biliyor; karşılaştığı ve yenilgiye uğrattığı güç durumlardan bir kaçını öğrenmiş bulunuyordum. Nâzım, bir masal kahramanı haline gelmişti. Göz göze geldiğinizde, karşınızda duran bu adamın, örnek bir ahvazısı taşıdığı anlıyordunuz. Uzun süre, korkunç bir şekilde acı çekmiş ama hiç bir zaman yenilmemişti. Kendisine karşı yapılmaması gereken ilk yerinde ve adil hareket şiirlerini okumaktı. Nâzım'ın şiirlerinin hayranlık verici olduğunu bilmeyen yoktur. Bu şiirleri dinleyen ya da okuyan bir kimsede, bu dinleme ya da okuma öncesinde adam değildir artık. Çünkü Nâzım Hikmet, dehası ve sınırsız yakınlık duygusu sayesinde, şiirlerini dinleyen ya da okuyanların gönlünde cesaretinden, tecrübelerinden, samimiyetlerinden ve insanlığından doğan bir şaşkınlık ve hayranlık duygusu yaratıyordu. Nâzım sayesinde, şiir coşkulu ve umutla ile getiriyordu. Her şey bir imkân hattâ bir olabirlik haline geliyordu.

Çağımızda, şairin rolü. Nâzım sayesinde sadece haklı bir şey haline gelmekle kalmadı, aynı zamanda yüceltilmiş de. Nâzımın şiir alanında deneyler yapmaktan çekinmediği besbellidir, ama ne yazık ki, çok ince bir dil olan Türkçenin çağdaşlarımızın bir çoğu tarafından bilinmemesi bunların açıklanmasını imkânsız kılmaktadır. Bununla birlikte, çeviri halinde bile, Nâzım'ın şiiri gözlü budaktan sakınmaz, yerli ve insanı şaşırtacak kadar cesitli bir şiir olarak görünüyorsa bize. Çok sayıda ve değişik imajları, okuyanda anlamlı şaşkınlıklar doğuracak bir atılganlıkla yüklüdür. Bu özellik, zaten gerçek şiir tasviri güçlerinden biridir.

Nâzımın şiir ve tiyatro eserlerini inceleyecek olanlar bu zenginliğin dökmünü yapıp tilmünü ortaya koyabilirler. Ama böyle bir çalışma, uzun zaman ve şevkli çaba ister. Onun çağdaşları olan bizlere, ancak bir kere daha havran olmak ve şaşırarak kalıyor. şimdilik.

Bu ifham yüklü şair inanimayacak ölçüde çok eser vermişti, çünkü söyleyecek çok sözü vardı. Okuma-yazma bilmeven yurttaşları için yazıyordu Nâzım. Ama belki de buna rağmen, yazdıkları çağdaş olan bütün iyil yetli kimseleri etkileyebilmişti. Nâzımın evrensel bir şair olduğu söylenebilir. Pek az şairin dünya ölçüsünde bir okur kitlesi bulabildiğini ve şiirinin çok yüksek bir nitelik taşımasına rağmen Nâzımın kendini bir fildişi kuleye kapatmak istemediğini düşünürsek bu evrensellik için önemli deha iyi anlamış oluruz. Nâzım, «kardeşlerim dediği kimselerin hepsi tarafından anlaşılacak istemiş ve bu isteğini gerçekleştirmişti. Bütün şiirlerinde, (en kişisel duygularını dile getiren şiirlerinde bile) dostluğu yüceltiyor

du. Nâzım daima dostlarına sesleniyordu; sayısız da dostu vardı. Yazmaya başladığından beri kardeşçe olmayı özlemişti, çünkü onun gözünde kardeşlik, Fransadaki anıtların cephesine yazılmış olan ya da yazılan gibiydi. İşe yarayan bir kelime değildi. Nâzımın ilk ve son şiiri kardeşlik şiiri idi. Nâzım en kişisel duygularını ve yaşantılarını duyduğu aşktan, sevehatlerinden, tecrübelerinden

den kardeşlerine yani insanlara söz açar; ama bunu yaparken onlara «kendî hayatını açıklamak istemez; onların kendi hayatına katılmasını sağlamak ister sadece.

Nâzım Hikmet'in eseri, yüzyılımızın hikâyesidir. Elimizde bir cık savunma silâhı olarak insana karşı beslediğimiz ve beslemek zorunda bulunduğumuz güvenden başka şeyin kalmadığı şu atom

NAZIM HİKMET TEDİRGİNLİĞİ

Fethi Naci

Tedirginlik yalnız gerici çevrelerde değil; kimi şairlerimizde, yazarlarımızda da bir Nâzım Hikmet tedirginliği var.

Bakıyorsunuz, bütün ömrü boyunca bir takım yabancı şairlerin uydusu olmaktan kurtulmuş bir şair, Nâzım Hikmet'in kendi kuşağının şiir anlayışına yöneldiğini, bu anlayıştan esinlendiğini kendilerinin Nâzım Hikmetten hiç etkilenmediklerini söyleyiyor. Oysa bu şairin de o kuskaktan olan öbür şairlerin de kendilerine özgü bir şiir anlayışları olmadıkları, hazır bir anlayış Türkiye'ye aktardıklarını, izinden gittikleri şairler değil, ya da izinden gidilecek yeni şairler keşfettiler. Değişik toplumların değişik şartlarının ürünlerini dilimizde çoğaltmaya kalkmak, ister istemez, durmadan değişmeye zoruyor bu şairleri. Mekanik bir taklitçilik, şiirlerini kişisel ve toplumsal yaşamın, giderek edebiyatın dışına itiyor. Ve sonunda okurların ilgi alanının dışına...

Böyle şairlerin kalkıp da Nâzım Hikmet'in kendilerinden esinlendiğini söylemeleri, gülmeye değerdir. Kendini beğenmişlikten öteye gidemiyor. Söylense söylense Nâzım Hikmet'in de aynı batı kaynaklarını izlediği, bu kaynaklardan yararlandığı, esinlendiği söylenebilir.

Edebiyatta etkilenme olağan bir şey. Olağan olmaması gereken, küçük el çabukluğu numaraları!

Bakıyorsunuz, bir başkası, gerekçesiz bir

küçümsemeyi bir takım övücü kışkı sözlere örtmeye çalışıyor. Nâzım Hikmet'in şiiri yalnız duyurmak, yalnız duygu şiiri; değişen beğeniler, değişen ölçüler karşısında ayakta duracağı şüpheli. Nâzım Hikmet'in sürüp giden şiiri karşısında değişen beğenileri, değişen ölçüleri gerçekten açıklayabilseler; buna Nâzım Hikmet'in şiirleriyle karşılaştırarak gösterebilseler, bu anlayış karşısında bir diyeceğiniz olmaz. Bilinen bir şey: edebiyat alanı, her alandan daha çok açıktır değişik anlayışlara. Oysa açıkça görülen, bir an önce Nâzım Hikmet'i tartışma ve ilgi alanının dışına itmek, edebiyat dışı bir olay durumuna getirmek isteğidir. Bu istek öylesine gözleri karartmıştır ki buna gücünün yetmeyeceğini düşünmezler bile! Ve siz bir kere daha tekrarlamak zorunda kalırsınız: az gelişmiş ülkelerin en koyu bireycileri çoğu zaman toplumcular arasından çıkar...

Bakıyorsunuz, bir başkası, kendilerini yakından tanıyanların iyi bildikleri bir takım karmaşık duyguların etkisiyle, anı adı altında savunma yapılmaya başlıyor. Kendisi sık gülmüyormuş da, Nâzım sık gülmüyormuş da, bunun için kendisine kıyılmıyormuş da...

Bütün bunların karşısında elbette tepesi atanlar olacak; kimi zaman, haklı öfkelenmeler yerli çıkışlara yol açacak; Nâzım Hikmet'in şiirini beğenmeyenleri toptan «Nâzım Hikmet'in Türkiye'deki sınıfal düşmanları»

«ŞEYH BEDREDDİN DESTANI»ndan

Yağmur çiseliyor,
korkarak
yavaş sesle
bir ihanet konuşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
beyaz ve çıplak mürted ayaklarının
ıslak ve karanlık toprağın üstünde koşması gibi.

Yağmur çiseliyor,
Serez'in esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddinin bir ağaca asılı.

Yağmur çiseliyor,
Gecenin gec ve yıldızsız bir saatidir.
Ve yağmurdan ıslanan
Yapraksız bir dalda sallanan seyhimin
çirliçirliçlik etidir.

Yağmur çiseliyor,
Serez çarşısı dârsiz,
Serez çarşısı kör.

Havada konuşmamamın, görmemenin kahrolası hüznü
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Yağmur çiseliyor.

Nâzım Hikmet

çağında yüreğimize çöken boğuntuyu, başka hiç bir şair Nâzım Hikmet gibi anlatamazdı. İnsana karşı duymak zorunda olduğumuz bu güveni bizden istiyor Nâzım Hikmet; hattâ bunu zorla kabul ettiriyor bize. Sınırsız acı çekmiş ama cesaretini hiç bir zaman kaybetmemiş bir kimsede, Nâzımın yazdığı şiirin umutla yüklü olduğunu görüyoruz. Nâzımın eserinin tümünü bir mesaj olarak kabul etmekten korkmamak gerekir.

Bununla birlikte, tanklık etmek zorunda olduğumuz Nâzım'ın, kendilerini peygamber sanan bir takım şairler gibi gereksiz bir ciddiyete kapılmış olmadığımız söyleyebiliriz. Bu üzerinde

durulması gereken bir noktadır. Nâzım'da söylediğini yarı-yarıya anlamamız gerektiren bir şaşkınlık vardır. Çünkü Nâzım her zaman sonuna kadar tabii, tepeden turnaşa kadar kendisi olmuş ve böyle kalmasını bilmişti. Ne var ki, Nâzımın alaycılığı yıkıcı değildir. Onun alaycılığı umutsuz luğa sükümlemeyen ama güven veren güleç bir alaycılıktır.

Nâzım Hikmet, günün birinde acı çekmeden ölmüştü. Tıpkı yaşadığı gibi basit bir şekilde ölüp gitti; ölmüş bile umutlanmak imkânı veriyor bize. Çünkü Nâzım ölmüş değil. İçimizde yaşayan ve yeryüzü döndükçe yaşayacak olan şiirlerini okuyalım, onlara kulak verelim.

olarak suçlamak yanlışına düşenler bulunacak.

Bu tatsız gelişmeler, Nâzım Hikmet konusunda serinkanlı yazıları, değerlendirmeleri zorunlu kılıyor. Şiire, edebiyat dışı bir açıdan yaklaşanlar, çoğu zaman, «Şiir Nâzım'ın şiiri, gerisinin çekiver kuyruğunu!» yanlış anlayışını dillerine dolamakta, meselâ, hem Nâzım Hikmet'in şiirini, hem Turgut Uyar'ın şiirini sevmeyi bir türlü anlamamakta, Nâzım'ın her çok yazan şairde olduğu gibi bir takım şiirlerinin değersiz olduğunu kabul etmemekte, bunu söyleyenleri Nâzım'a da, şiire de, toplumculuğa da hayırlıkla suçlamaktadırlar.

Bu tutumun tepkisi, «yadırganların yadırganması» oluyor. Siz miniz «Şiir Nâzım'ın şiiri, çekiver gerisinin kuyruğunu!» diyen, onlar da «Bırakın büyük şairleri! Nâzım vasat bir şair bile değildir!» deyiveriyorlar.

Ve dünyanın en gerici kalması on ilkokuldan bir olan Türkiye, yirmine yüzyılda ilk defa dünya ölçüsünde bir şair çıkarmasını gururunu yaşarken, toplumcu görüşün savunucuları bunu bir millî gurur haline getirecekleri yerde, bakıyorsunuz, Nâzım Hikmet'e karşı çıkmakta gericilerle birleşiyorlar. Sanatçıların bireycilikleri, kişisel kaygıları, kendilerinden başkalarına katlanamamaları bildiğimiz bir şey. Bunun için onların listelerine listelerine gitmek, «Yalnız Nâzım var, siz boşuna didiniyorsunuz!» gibi yanlış yargılarla onları çileden çıkarmak yanlış bir tutumdur. Bu tutumu bir an önce bırakmak gerek.

Bu tutumu bırakmak, Nâzım Hikmet'in büyüklüğünü söylemeye engel değil. Nâzım Hikmet'in büyüklüğünü açıklamak, şiirinin hayatla, insanla ilişkisini göstermek, evrensel düşünceyi kendi öz şiiriyle nasıl kaynaştırdığını, başka bir deyişle, sosyalist öze millî biçimi nasıl birleştirdiğini belirtmek, herhalde heyecanlı övgülerden, yersiz saldırılardan çok daha yararlı olacak. Bunları yapabilmek, bugün hayatın epey dışına düşen şiirimizin de eleştirilmesini yapmak, Nâzım Hikmet'e karşı çıkanların sanat anlayışlarını gözden geçirmek imkânını sağlayacaktır.

AYAK - BACAK FABRİKASI: Grev sahnesi.

Sanat Olayları

AST
İstanbul'da

Ankara Sanat Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosunda 3 ve 31 Mayıs günleri arasında Sermet Çağan'ın Ayak Bacak Fabrikası ile Cahit Atay'ın Sultan Gelin'i halka sunacaklar.

Bilindiği gibi Sermet Çağan'ın bu oyunu, adı belli olmayan fakat az gelişmiş ülke özelliği ile yakınımızda ya da uzakımızda pek çok ülkeye uygulanabilecek bir yaşamı yansıtmaktadır. Çıkarıcı toprak ağaları, maddi ve manevi yönde aracı bir din kurumu, çaresiz, yeteneksiz yöneticiler ve nihayet yazarın kenol deyiminiyle «kendi öz çıkarımı» bilemeyen ya da bilmeyen vatandaşlar... Ustelik küçük ve geri kalmış ülkelerin karşısına ellerindeki - horoz şekeri - ile heyulâ gibi diklen büyük ülkeler, o büyük ülkelerin küçük kişilerini büyük hesapları... AYAK BACAK FABRİKASI bütün bunların tarafsız bir potada karıştırıldığı, son yıllarda ülkemize varabilmiş ve pek geçerli olan EPIK TİYATRO anlayışına yansımalarıyla bir deneyimdir.

Oyuna, Güner Sümer sahneye koymuş, müziğini halk motiflerinden yararlanarak Ahmet Yürür düzenlemiştir. Dekorlar, Yücel Tanyeri'nin, 24 Mayıs'a kadar oynanacak oyununda, Erkan Yücel, Ayberk Çölok, Oben Güney, Güner Sümer, Ayton Sert, Tunca Yönder, Çetin Oner, Serap Tayfur, Aysan Sümercan, Şener Demir, Ertan Soysal, Akkan Özver, Salih Kalyon, Oktay Sözbri, Savaş Dinçel, Ersan Gürses, Kenan Beken rol almışlardır.

Ayak Bacak Fabrikası 1964 yılında Erlangen Uluslararası Kültür Seneğinde dörcüncülük almıştır. Çağan'ın bu ilk oyunudur. Ayrıca üç radyo oyunu yazmıştır. İlk tiyatro çalışmaları Robert Kolej'de yapmış ve tiyatro çalışmalarına burada başlamıştır. 1953-55 yılları arasında Devlet Tiyatrosunda realizatör ve teknik direktör olarak çalıştı. Ulrich Damrau ile konservatuarda dekor ve kostüm tarihi dersleri verdi. Bazı amatör topluluklarda çalıştı. 1962'de Asaf Çiyiltepe'nin yönetimiindeki Arena Tiyatrosunda Kayıp Mekkep adlı oyunun dekorlarını yaptı. 1963-64 tiyatro döneminde Engin Cezzar - Gülriş Süruri tiyatrosunda profesyonel oyuncu olarak Othello ve Midas'ın kulakları'nda oynamıştır. Uzun yıllar gazetecilik yapmış, Türkiye'yi ve Türkiye'nin sorunlarını iyi tanıyan bir gazetecidir.

SULTAN GELİN

AST, İstanbul'da ikinci eser olarak son yılların başarılı oyun yazarlarından Cahit Atay'ın Sultan Gelin'i ni oynuyacak. Asaf Çiyiltepe'nin sahnellediği eserin, oyun kadar ilgi çeken müziğini Muammer Sun hazırlamıştır. Müziğin yanı sıra halk oyunları dekor ve kostümleriyle renkli bir müzikli oyundur.

Sultan Gelin, köylüklerimizin iç burkan acı dramını yansıtmakta ve özellikle köy kadınlarımızın insan dışı davranışlarla nasıl bir «na» haline getirildiğini anlatmaktadır. Atay, köy romancılığına paralel olarak köy oyunlarına başarı gösteren bir yazardır.

Ayrıca ağıta kalan Sultan Gelin'de; Ulku Ongan, Oben Güney, Elif Türkan Atamer, Serap Tayfur, Ayton Sert, Nermün Yücel, Aysan Sümercan, Erkan Yücel, Çetin Oner, Salih Kalyon, Ertan Soysal oynuyorlar.

SULTAN GELİN'de Ulku Ongan - Oben Güney

kitaplar

Hazırlama yollarının kolaylığı ve satış-sürüm olanaklarından dolayı antoloji düzenlemenin keyfi, nice kişiye çekici bir fırsat gibi görünmüştür. Kim ne derse desin, hiç olmazsa bir antoloji düzenlemeye yetkili olmak gibi bir değer onaylatmak dileği de vardır bu emekte. Çünkü, başında ister hazırlayan, ister düzenleyen, ister seçen ya da derleyen denmiş olsun, her antoloji, tasdığı imzanın kişisel ölçüsüyle birlikte hazırladığı zamanın ortak beğenisi de içinde taşır. Bu çıkmazın çeşitli yanlarını yoklayan öndeysinde Sabahattin Batur, şöyle diyordu: «Kişi sadece kendi beğenisiyle kullanarak bir güldeste yapabilir mi? Yapar yapmasına, neden yapmasın? Ama bu güldeste yalnız onu hazırlayanın kişiliğini açıklamak bakımından bir örnek taşıyor. Güldesteyle yapılan, ehliden geldiği kadar ortak bir ölçü, ortak bir açıdan bakılmalı. Bilişsel bir deyimle söylenmek istenirse, nesnel bir ölçü ile, nesnel bir yöntemle, ortaklaşa beğeniyeye göre çalışmak seçmek gerekir. Nesnel ölçü ne ise onu kullanacaksınız nesnel yöntem ne ise onu uygulayacaksınız, hele ortaklaşa beğeniyeli usulunuzdan çıkarılmayacaksınız. Söyle bir dursanız da nedir bunlar diye kendil kendinize sorarsanız nasıl bir karşılık bulabilirsiniz?» (Yeni Sözlük, 5)

Verilmiş örneklerle bakıyorum da gene de hazır bir kolaylık buluyor, önemsiyemiyorum antolojileri. Önce ilgilendiğiniz alanın - çok zaman elrin - en beğendğiniz örneklerini bir araya getirir, sonra amurlayıcı bir başlık bularak işinizi ve seçiminizin özünü de birlikte ortaya koyabilirsiniz. Böylece her zaman her yerde, sanatçılarının kendi kitaplarına göre daha geniş bir istekle aranan çok yararlı eser kazanmış olursunuz. Ne var ki en çabuk eskijen kitaplar da bunlardır. Antoloji hazırlayan, ya ortak beğeniyeye göre seçtiği ya da seçtiklerinde ortalama beğenin düzeyinde farkında olmadan kaldığı için, kendi gününden ilerde giden, bu niteliğiyle de azıcık yarırganan hiçbir antoloji görmedim şimdiye kadar. En inandırıcı örnek olarak Orhan Burhan'ın derlediği «Kurtuluşun Sonrakileri» adlı eser anılabılır. Yirmi yıl önceki bu en mükemmel eser, bu kadarlık bir zaman aşımında, ele alınmaz bir eksikliği gösteriyor. «Çeyrek asırlık edebiyatımızın en yüzümlüğü aşırtan kolu, muhakkak ki silinmezdir» yazısına Orhan Burhan'ın ulaştıran o kitaptaki örneklerin ne kadar geride kaldıklarını hatırlamak için, bir defacık gene alın eliniz. Birçok gerçek gibi bunun da farkına varmış Atay: «Benden size öğüt, neye özenirseniz özenin, güldeste yapmaya özenmeyin; yıllar geçer, yüzyıllar geçer, ondan başka ne yapmışsanız hepâl unutulur, sizden bu yeryüzünde bir o kalır, birinin eline geçti mi damgayı yersiniz; «amma zevksiz adammış», Babamın bir kitabı vardı; birinin hatırına gelecek diye ödüm kopuyor, ben bile dayanmıyorum, kızyorum o kitabı» diyor. (Ararken, 12). Galiba antoloji düzenleyenlerin, bu iş yapmakta kendilerini haklı gören yetkileri, işte bu çabuk eskijen ortak beğeniyeli kendi ölçülerinde bulmak sanısından ileri geliyor. Bu anlamda antoloji hazırlamanın pek de övünülecek bir yanı kalmıyor demektir.

Yazının başlığı «Alangu'nun antolojisi» diye koymamak dikkatim bundan. Edebiyat hayatımızın günlük olaylarını dikkatle izlemek birlikte edebiyatımızın gelişimine de aynı titizlikle uzanan bir araştırıcı olarak tanıdığım Tahir Alangu'nun «CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE ROMAN» adlı eserine antoloji kelimesini tamamlayıcı bir üye olarak eklemiş kamustadım. Çünkü kitap, adının ana başlığının bildiği konuda, estafası ve olgun bir inceleme eseri; ilk eserlerini asaf yukarı kırk yıl önce vermiş olan «yol açıcılar» dan başlayarak 29 Türk yazarının 1950 ye kadar yazı hayatlarındaki gelişmeyi gerekli dönüm noktalarıyla belirlerken, yazarların kişiliklerinin ve sanat anlayışlarının en karakteristik örneklerini de belge olarak yanına taşımaktadır. Bu bakımdan, Alangu'nun eserinin, seçtiği örneklerdeki beğeni ölçüsünün değişmesiyle çabuk eskijeyecek bir derleme olmadığına, tersine zaman geçtikçe faydası çoğalacak, arayıp bulunacak, her zaman el altında buldurulacak gerekli bir kaynak kitabı olduğuna inanıyorum.

CUMHURİYETTEN SONRA HİKAYE VE ROMAN (3 cilt, 1919 - 1930, 1930 - 1940, 1940 - 1950, 317+440+420 sayfa, İstanbul 1965, İstanbul Matbaası - Asaf Ertekin yayını, 10+15+15 lira) birkaç bakımdan önemli olmayan bir eserdir. Önce en yakın geçmiş bile çabucak unutmaya hattâ inkâr etmeye eğilimli davranışlarımızın zıddına, yerinde bir hakaniyetle bir edebiyat türünün tam oluşumunu bir sorun olarak ele alıp inceleme emeğini getirdiği için. İkinci, harf devriminden bu yana geçen kırk yılda dün deneyecek kadar yakın günleri bilemez durumuna düşmüş kuşaklara, hattâ sanatçılara, dikkatli bir araştırıcının güvensiz bakışını ve yargılarını taşıdığı için. Üçün-

CUMHURİYETTEN SONRA

HİKAYE VE ROMAN

Samih Emre

Tahir Alangu

cüsü, yayın hayatımızın kısır olanaklarıyla sadece bir iki bin basılabilmiş ve şimdi tükenmiş, aransa bulunmaz nice eserin insanı örçülerde iyi örneklerini verdiği için. Dördüncüsü, kapkaç seçimler, ayaküstü ölçülerle düzenlenmiş yanlış ve eksik antoloji cücelerinin yanında sağlam bilgileri, bibliyografya tamamlığı, doğru yorumları, sabırlı ve emekli araştırmasıyla estafası ve olgun, iyi seçilmiş, güzel bir tahille çok da iyi ve titizce basılmış büyük bir eser biçiminde ortaya çıktığı için. Bu halyle Alangu'nun kitabı, her şeyden önce imrenilecek bir güzelliğindedir. İyi bir kapak, dikkatli bir düzeltme ve dizgi, kullanışlı bir karton kutucuk içinde hem kitaplıklar için bir basırmaya kitabı, hem uzun ömürlü bir başucu yoldaşı, hem bir güzel dostluk hedvesi.

Tahir Alangu, bati hikâveciliğimizin başladığı 1870 yıllarından Ömer Sevket'in'e kadar uzanan ilk dönemin araştırmasını yapmaktadır; bibliyogram. Eserinin asıl ilk cildini verecek olan o çalışmanın içinde bütün Tanzimat, Servetifnün ve yirminci yüzyılın ilk yirmi yılında yazmaya başlamış kışlar bulunmaktadır. Bu bakımdan H. E. Adıvar, A. H. Müftüoğlu, Aka Gündüz, R. N. Güntekin, H. R. Gürömer, Y. K. Karasmanoğlu, R. H. Karay, Pevamî Safa, Ercüment Ekrem H. Z. U. Saklıgı, Mehmet Rauf... nerede demeyecektir. Ama Mahmut Yesari ve Abdülhak Sinaas Hırsar gibi bir kaç zorunlu imzayı hanel kitapta inceleyecekleri merak ederim. Bir de 1950 den sonraki, yani hemen hemen bugünkü var. İşte o cildin gelecekini tahmin etmek kâhınlık değil. Çünkü Tahir Alangu'nun yöntemi; eleştirmeden çok inceleme, tek eserin özel izlenimlerini yansıtan deneme tiri özel etki yazılarından çok bir eserle bütünlüğünü topluca değerlendiren edebiyat tarihçisinin objektif tutumuna yakın bir yoldur. Eserini her şeyden önce «faydalı ve gerekli kitap» yapan nitelik, özellikle bu yanından geliyor.

Gerçekçilik yolunda ilk eserlerinin yayımına göre sıralanan bu yirmi dokuz yazarın önce hikâyecilik yanları belirtilmiş, romana geçmiş olanların bu yeni aşamaları da eserlerinin toplu temalarına göre kitap özetleri ve toplam yorumlarıyla değerlendirilmiştir. Her yazarın hayatı, edebî hayatı, eserleri, eserleri üzerinde düşünceler bölümleri, Alangu'nun verdiği değer ölçüsünde kısa ve da uzun tutulmuş, seçir savfılla eli sayfa arasında dehisen açıklamalara girilmiştir. Bence kitabın iki eksikliği burada ortaya çıkıyor. Bir bu kadar dikkatli ve emekli bir esere yazarların kendi eserlerinden başka hiçbir faynak yazının ya da eserin gösterilmemiş olma eksikliği. Örne Tahir Alangu'nun üstünde çalıştığı her konuda önce sağlam bir kavrayış istesene. İyi bir bibliyografyaya sahip olduğumu biliyorum. Bunları ancak niçin kaçınılmış olsun? İkinci, «Eserleri üzerinde düşünceler» bölümünün düzenlenmiş alabildiğine özgür ve rahat bir anlatım düzeninin tutturulmuş olmasıdır. Alangu, bazan birkaç sayfa süren paragraflarında, komutan konuya geçtiği asırtıbasız sükretil açıklamalarında; viretilmiş noktalı virgüllü çok uzun bloklar ve sıra cümlelerinde, okuyucu dikkatine pek fazla güvenmiş olmuştur. Nihayet bu bölüm; bazı yarımlar, yorumlar, kavrayışlar ve özet yorumlar bölümüdür. Ana noktalarına göre kısaltılıp maddeler halinde sıralanması da, daha yoğun bir özet biçiminde derleme toplanması da mümkün olabilirdi. Buna da Alangu'nun sanatçı kişiliği engel oluyor. Birçok yerde sözünü etmiş yazarın kişiliğini belirttikten sonra kişisel özellikleri ve yorum güzelliklerini sıralıyor. Kendi hesabına biraz varmışlık düşünceleri birlikte örneğin Kemal Tahir, Salt Fakih, Altınların zevkle ve sükretilenerek okuduktan bundan da özel bir tad aldığını içtenlikle söyleyebilirim.

Uzun ve sabırlı çalışmanın ürününden çok faydalanan bir okuyucu olarak Tahir Alangu'ya teşekkür eder, imrenilecek kitabını kutlayarak sahh veririm.

Petrolcülerin Cumhurbaşkanı

Standard Oil gibi Cleveland'da doğmuş olan Haraing, Amerikan Cumhurbaşkanı'na Rockfeller'in parasıyla seçilmiştir. Cumhuriyetçilerin masraflarını her zaman bu petrol krah karşıları 1920 tarihinden sonra Harding Standard'ın elinde körükörüne bir âlet hizmetini görüyordu. Birleşik Amerika Devletleri Hükümeti hiçbir zaman petrolcülerin eline bu kadar tam surette geçmemiştir. Harding Dışişleri Bakanına Standard Oil'in direktörlerinden birini, M. Hughes'ı getirmişti. O zaman itibaren Amerikan diplomatisi Rockfeller'in menfaatlerini gözetmeye çalışan özel bir teşkilât haline geldi.

Maamafih Harding böyle bir kukla rolü oynamaktan usanıyordu. Kendisinden istenilen şeyler gittikçe daha tehlikeli oluyordu. Harding korkmaya başlamıştı.

1923 yılı yazı başında Harding Standard Oil efendilerine karşı isyan etmeye hazır. Fakat vakit geçmişti. Aralarında birçok cesetler vardı.

Bir gün, Cumhurbaşkanı Harding başkentten kayboldu. Kimse işin tafsilatını bilmiyordu. Yalnız, Amerika'nın ta uzak kuzey taraflarında dinlenmek üzere Vaşington'un bir denbire terkettiği söyleniyor.

Birkaç gün sonra Vancouver'den gelen bir telgraf Cumhurbaşkanı Harding'ın ansızın öldüğü haberini getirerek herkesi havretler içinde bıraktı. Bazıları zehirli bir böcek soktuğu için ölmüş diyorlardı. Bugün bile hâlâ bazı kimseler kendi karısı tarafından zehirlenmiş olduğunu söylüyorlar. Resmî sözlentî gıdadan zehirlenmek suretiyle vefat etmiş olduğunu bize temin eder.

Herhalde, rezaket bir ceset altında gömüldü.

Amerika, Harding'ı meydana çıkaran, âdeta yaratan adamın Senato'dan Daugherty olduğunu unuttu. Petrolcüler ne isterse hepsini Harding'ın imzalamıştı. Cumhurbaşkanı'nın rezilâne sefaletlerini cinayetlerini de unuttu. Ve bilhassa bütün bu cinayetleri işlemeye Cumhurbaşkanı'nın kimlerin sevk ve teşvik etmekte olduğunu unuttu.

Hayır, ihtiyar Rockfeller ihtimal ki bütün bunlardan hiç haberdar değildir. Bu da va «iş» ondan başkaları becermiş olmasından, ya hakikaten «her sevi unutmus» bulunmasından ileri zelliyor.

Standard Oil'in tarihi mi? Bunu şimdi dünyanın hâkimi mevkiine yükselen o eski küçücük bakka! John D. Rockfeller'in binlerce kuruluşlarında, ağzının derin kıvrımında, soğuk ve derinliklerine inilmez gözlerinde okumak lâzımdır.

Bir de Deterding'in dosyalarında... Cumhurbaşkanı Harding'ın garip ve esrarlı ölümü petrolcülerin itaatli hizmetkârlarını bekleyen âkıbete gayet iyi misal teşkil ettiği gibi; petrol harbinin diğer meşhur bir kurbanının aynı dercede felâci olan âkıbeti de büyük Amerikan tröstlerinin emellerine açıktan açığa muhalefet cürretini göstermiş olanların başına gelebilecek şeyi bize pekâlâ anlatır. İspanya diktatörü Primo de Rivera'dan bahsetmek istiyorum.

Petrolcülerin İspanya savaşı

1927'de Primo de Rivera İspanyanın her şeye kaâfir diktatörü idi. Komünizmi ezmişti, demir bir el ile hükümeti idare ediyordu. Halka kendisini sevdirmeye muvaffak olmuştu. İspanya mahiyetli gayet yolunda idi. Peseta beş Fransız frangından fazla kıymette idi. Her gün İspanya limanlarından yüzlerce gemi kalkarak İngiltere ve Amerika'ya yem, şarap, turfanda mahsuller ve zeytin yağı götürüyorlardı. Deterding'in ve Standard'ın bazı sarnıçlı gemileri de İspanya'ya getiriyorlardı.

Primo de Rivera memleketin mahsullerini yabancılara satmak istiyordu. Fakat bütün bu kârların dönüp dolayı petrolcülerin kesesine girmelerine göz yumabilir miydi? İstatistikler petrolcülerin İspanya'da büyük servetler kazandıklarını isbat ediyordu. Neden bir petrol inhisarı tesis ederek bu kazanç ele geçirmemeliydi?

O zaman Fransa'da müzakere olan bir petrol inhisarı projesinin metni kop-ye edildi, bir petrol inhisarı kondu. Bu inhisarı işletmek bir şirkete havale edil-

PETROL İÇİN GİZLİ SAVAŞ

Antoin Zischka

Türkiye, Yirminci Yüzyılın başından beri petrol savaşlarının içinde bulunmaktadır. Hâlen vatandaşlarımız diye göklere çıkardığımız Gülbenkyanlar, korkunç entrikalar ve zorbalıklarla Türk petrolünü İngilizlere satmışlardır. Dâvâ, petrolü kaptırmakla bitmemiştir. Yabancı petrol şirketleri bugün de yeni petrol kaynaklarımıza sahip çıkmamızı önlemek ve Türk pazarını elde tutmak için çeşitli oyunlara girismişlerdir. Bunların sattıkları petrolün fiyatını, dünya fiyatları seviyesine indirebilmeyi dahi başarmış değiliz. Karşımızda, Cumhurbaşkanı'nı satın alan, onlara kafa tutmaya kalkışan, rehimleri deviren dev tekeller vardır. Bu dev tekelleri iyi tanımalıyız. Aşağıdaki vazı, kimlerle savaşıldığını açık seçik göstermektedir.

Şirketin hisse senetlerinin % 30'u İspanya hükümetinin elindeydi. Bundan başka, % 10 bir temettü hissesi dağıtıldıktan sonra, fazla kârın onda biri gene İspanya Devletine veriliyordu. Primo de Rivera Deterding ile Standard Oil'in tesislerini müsadere etti. İspanya'ya tasfiye edilmiş, bütün petrolcülerine eline geçirdi. Bun-

ların bedelini ödemeğe 75 milyon peseta yetiyordu. Tabii, Deterding ve Standard bir defa caha birleştiler. İspanyol piyasasını ellerinden kaçırmamaya çalıştılar. Müteakip aylarda her tarafta petrol fiyatı düştü. Bunlardan yalnız İspanya müstesna idi. Çünkü inhisar idaresinin elinde fiyatlar en yüksek iken satın alınmış gayet çok miktarda petrol vardı. Ellerinden malı almış olan İngiliz ve Amerikan petrolcülerinden yeni petrol satın almak bahis mevzu: değildi. Dünyanın her tarafında petrol fiyatı düşerken İspanya'da fiyat fazlalığı % 20'ye çıktı. Bu hal İspanyol kavminin hoşuna gidemezdi. Primo de Rivera İspanyollara inhisarı petrol fiyatlarında düşüklük temin edeceğini müjdelemişti.

Bir gün geldi ki inhisar idaresinin elinde hiç petrol kalmadı. İspanyol hükümeti aleyhince müthiş bir dâva açmış olan, müsadere edilen tesisata mukabil kendilerine verdikleri 75 milyon ile iktifa etmiyerek 300 milyon isteyen Deterding ile Standard İspanya diktatörüne petrol satmıyorlardı. Çünkü bütün sarnıçlı vapurlara ve bütün petrol çıkaran memleketlere onlar hâkimdiler.

Stok mal bitince, İspanyollar nerede bulurlarsa oradan petrol almaya mecbur kaldılar.

Sovyetlere başvurular, Halbuki daha bir gün evvel Primo de Rivera onların medeni dünya için öldürücü bir düşman olduklarını söylemişti. İspanyollara artık hiç petrol satmamayı düşünmüş olan Deterding biliyordu ki, Primo de Rivera'yı en can düşmanlarından petrol satın almaya mecbur bırakmak diktatörlüğün sonu demek olacaktı. Petrolcülerin emellerine karşı koymak cürretini göstermiş olan adamın nüfuz ve itibarı bu yüzden bitmekteydi.

Sovyetler İspanyolların paralarını alıyorlar ve onlara dünyanın en fena petrolcülerini yolluyorlardı. Çünkü ne gönderseler İspanyolların almağa mecbur olduklarını biliyorlardı. İspanyol inhisar idaresi tarafından satılan petrol cinsi gittikçe bertaraf ediliyordu.

Bu yüksek manevraları ile birlikte Deterding İspanyol gıda mahsulleri aleyhinde basında bir harp açtırmıştı. İngiltere kendi dominyonlarında yetişen yemleri satın almağa başladı. İspanyol meyvaları ve turfanda mahsulleri limanlarda çürütüldü.

Standard da elindeki siyasî nüfuzu kullanmaktan geri durmuyordu. Birdenbire, Amerika gümrük memurları şarap, yem, zeytin yağı ve zeytin yağı dolu İspanyol vapurlarını hamulelerini boşaltmaktan menetttiler. İspanyol ihracatının buluşuk olduğu anlaşılmıştı. Onlar sıhate muzır şeylerdi!

Herhalde, itirat etmek lâzımdır ki İngiliz propagandası ile Amerika gümrüklerindeki şu usulün petrolcular tarafından Primo de Rivera'nın inhisarı aleyhinde açılan harp ile aynı zamana tesadüf etmesi gayet gariptir.

İspanyol diktatörü nüfuz ve itibarını kaybediyordu, memleket ticari ziyalara uğruyordu. Reisi genç Rockfeller'in karın babası olan Chase Bank'ın ve Royal Dutch ile dost olan sair bankaların da tesiri ile peseta 4 franktan 3 franga, 2.50 franga düştü.

Primo de Rivera yıkıldı...

Bir hükümet darbesi tasavvurları Deterding'in elinde bir kukla olan bir adam nezdinde pek iyi karşılandılar. Çünkü işin içinde para oynuyordu.

Sonra, yeni İspanyol Cumhuriyeti kaçan kralın götürdüğü tahvillerin listesini yayınladığı zaman, içlerinde büyük petrol şirketlerinin birçok tahvilleri de bulunduğunu meydana çıktı. Tesadüf! Fakat pek garip değil mi?!

Primo de Rivera kendisine mahsus kaynakları bulunmayan (hoş, bulunsada iş pek değişmez ya!) bir devletin petrolcülere karşı isyan etmemesi lâzım geleceğini anladı. İse de biraz geç kalmıştı. Bu hatasını pek pahalı ödedi.

Primo de Rivera haymetli Petrol Hazretlerinin karşısında boyun eğdi. Birdenbire Paris'te öldü.

Petrol muharebesinde başka bir meyhur ölü daha.

— FORUM'dan —

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel MÜDÜRLÜK:

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(BASIN: 4348)

YÖN'e

ABONE OLUNUZ ABONE YAZINIZ